

BUDAPESTI CZÉGEK.

Fényképészeti készülékeket
 műkedvelők számára, legújabb uti távcsöveket, kintő szemüvegeket és orszáptéleket, megvizsgálható maximal-láskörméretű, Aneroid (légsúlymérő) szabadalmazott rajzeszközöket ajánl
CALDERONI és Társa Budapest.

Fájós lábakra
 ajánlom készítményemet
GERŐ ADOLF
 cipész-mester
 V., Fűrdő-utca 2. sz.
 Dianafürdő-épület.

Neuschloss Ödön és Marcel
 parket-gyára. Budapest, V., Felső-rakpart 10.
 Ajánlja kitűnő minőségű puha- és keményfa padozatait. Számos kitüntetés. Nagy készlet. Mintalapok, árjegyzékek ingyen és bérmentve.

SCHOTTOLA ERNŐ
 Budapest (Foncière-palota).
Peronospora fecskendők,
 ruggyanta tömlők, kerti fecskendők,
 és kutak raktára.

KÖZPONTI
VÁLTÓ-ÜZLET RÉSZV.-TÁRSASÁG
 IV., Bécsi-utca 4. szám,
 legelőnyösebben vesz és elad mindennemű érték-papírokat és pénznemeket.

A MAGYAR ASPHALT RÉSZV.-TÁRSASÁG
 Andrassy-út 30.
 Elvállal nedves lakások szárazzátételi és minden néven nevezendő asfalt-burkolási munkákat.

WEINWURM ANTAL
 tenykepész első magyarország chemigraphiai műintézete
 Budapest, IV., Károly-utca 3.
 Készít mindennemű czinkedezést, dűzöt autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia után. Alaprajzok, térképek, hiálzások, fotolitografiái úton a legújtaban sok-szorosítottatnak.
 Külön berendezés házon kívül való fényképfelvételekre.

KERTÉSZ TÓDOR
 bel- és külföldi műiparárúk raktára.
 BUDAPEST
 Dorottya-utca 1. sz.
 Kiválóan új nagy képes árjegyzékek bérmentve küll.

Legmagasabb
PÉNZ-KÖLCSÖNÖK
SORSJEGYEKRE
 és egyéb **ERTÉKPAPIROKRA**
 olcsóbban mint bárhol kaphatók

KORMOS GYULA
 és TÁRSA
 bank- és váltó-üzletében,
 BUDAPEST,
 V. Dorottya-utca 5. szám.

WALLA JÓZSEF
 cementáru-gyára
 építési anyagok raktára
 Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 13. sz.

Vállalkozik:
GRANITRAZZO, BETONIROZASOK, CSATORNÁZÁSOK, SZÖKÖKUTAK, CZEMENT-LAPOK ÉS MOZAIK LAPOKKALI KÖVEZÉSEK elkészítésére stb.

Raktárt tart:
KERAMIT LAPOK, KELHEIMI LAPOK, METTLACHI LAPOK, TERRACOTTA-ÁRUK, KÖFEDÉLPÉP, TŰZÁLLÓ TÉGLAK, KÉMÉNY RAKVÁNYOKBÓL stb.

STEINZEUGRÖHREN

Gyári raktára a gartenaul Portland cement és vízhatlan mészgyárnak.

FALUDI és TÁRSA
 Csabai tulajdonos. Lihke V.
 Budapest. Szervita-ter.

Vas ágyak
 matráczzal frt 10
 gyermek-ágyak " 9
 sodronymatrácok " 10
 mosdó-asztalok " 4
 gyermekkosik " 12
 kerti padok " 7
 kerti szekek " 3
 kerti asztalok " 8
 kerti sátorok " 60
 szállár minőség, szállítatnak

Wolf Soma
 vasbutor-gyári raktára
 Budapest,
 Dorottya-utca 2 v.

Faj-ebekek!!
 Világhírű régi nevezetes telep. Alapított 1864-ben.
 50 nemes faj.

Dr. Lengiel Fr.-féle nyirfabalzsam.
 Kir. szab. Svédhonra. 4887

Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyirfából kifolyik, ha annak törzseit megúrjuk, emberemlékezet óta mint a legkitűnőbb sejtő szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a fel-felvezetés által a bőrt minden más egyéb tisztáltsággal. Ára egy korsónak, használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr.

Dr. Lengiel orvosi BENZOE-SZAPPANA
 a legalkalmasabb bőrápoló szappan, mely a bőrt gyengéddé s finomá teszi a hivatalban van a nyirfabalzsam hatásait előmozdítani. Ára 60 kr. Kapható minden jobb gyógyszerárban.

Főraktár: TORÓK JÓZSEF gyógyszerész, Budapest, király-utca 12. — Aradon: Ring S. gyógyszerésznél.

Seyfarth Arthur,
 első német faj-ebekek-tenyésztő intézet Köstritzben (Németország).
 Számos európai udvarnak szállítja, a legmagasabb kitüntésekkel jutalmazva; szállít teljes speciáltságot modern renommir, luxus-szalonn, vadász- és sportkutyákból. — Nagy gyűjtemény bevezetési nyelvi tudományok mastiff, német dogge, bulldog, terrier, colleis, véregek, fűrészek, vadász-, bors- és bors-ebekből, uszkárok, máltai, zatiar, majomfejű és mopszkutyákból, őrekek stb. efélékből. Jól állik mellett csupán 1 r. minde. Jelen nagy választék. Előrendelések minden országból. Sok szék közönségi irat hercegi és grófi házból, legmagasabb tekintélyekkel és kitüntetésekkel. Csak azon illusztrált album 50 illusztrált katalógus díj nélkül. Eredeti fényképek kitűnő kutyafajták, 1 cab. és 25 miniatúr, 3 mária. Érdekes illusztrált munka: "Der Hund und seine Rassen, Zucht, Pflege und Dressur" (Az eb és annak fajai, nevelése, ápolása és idomítása) 5 mária. Kivétel minden világrészben!

Pozsony gyönyörű környékén nyaralni szándékozók figyelmébe!!

A VASKUTACSKA

kiránduló és nyaraló hely, 1826-ban alapítva, érdemes arra, hogy Pozsony minden nyári látogatója felkeresse.

Az idén új tulajdonosa által régi jó hírnevéhez méltóan, a modern kor követelményeinek megfelelően van újolag átalakítva. 25 csinosan berendezett szoba áll még az érdeklődő közönség rendelkezésére; szórakozására pedig: csónakázás a tavon, szép sétányok és környékén számos kiránduló hely.

Uj vendéglőse, mint az "Arany szarvas szálló" régi bérlője is, a városban kitűnő konyhájáról és mérsékelt árak mellett figyelmes kiszolgálásáról, előnyösen ismeretes.

Tudakozódásokra rögtön szolgál felvilágosítással, a tulajdonos, Pozsonyban.

Vasuti megállóhely a „Vöröshid”. Bér- és társas-kocsik közleked. a városból.

KOTZÓ PÁL
 Gépészmérnök BUDAPEST Üllői-ut 18. sz.

Ajánl 2 1/2, 3, 3 1/2 és 4 lóerejű szüges cséplő-készleteket, továbbá 4, 5, 6, 8, 10 és 12 lóerejű sínes gőzcséplő-készleteket hosszú szalmarészkekkel, alsó szelelővel és rendkívül nagy felületű rostákkal, árpahéjazó és választóhengerekkel. — Fa- és szénfűtésre és eredeti szalmafűtő-gőzmozgonyokat. — Továbbá R. Garret & Sons felülmulhatlan 40% tüzelfogyasztó takarító Compound-gőzmozgonyait. — Legjobbbaqk ellasmert "Brantfordi" önműködő amerikai kővektő aratógépeit. — Eredeti amerikai szénagyűjtőit 1 vagy 2 ló befogására alkalmazható kombinált ruddal. — Sorvető és szóravető-gépeket és minden egyéb kisebb gazdasági gépet.

Jutányos árak és kedvező feltételek.

20. SZÁM. 1893. BUDAPEST, MÁJUS 14. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre — 6 *
 Csopán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre — 4 *
 Csopán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.— félévre — 2.50
 Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

ARANY JÁNOS SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYÉRE.

PIROSKA.

TOLDI.

ARANY JÁNOS SZOBRÁNAK MELLÉKALKAJAI.

ARANY JÁNOS.

Tizenegyedfél éve, hogy Arany János elköltözött az élők sorából, s ugyanannyi, hogy halálával megpendült az eszme, a mely immár testet ölt. A nemzet gyásza nem súlydhetett önmagába néma fájdalommal. Kifejezést kellett adnia a veszteség nagyságának s annak a tudatnak, hogy a magyar költészetnek egyik legelső rendű alakja, legnagyobb epikus költője iránt le kell rónia a kegyelet adóját. Földi alakjának képmását szoborban örökítette meg, a mely nemcsak a költő dicsőségét hirdeti, hanem a magyar nép áldozókészségét is. Arany János halála először adott alkalmat arra, hogy a nemzet részvéte néhány rövid hónap alatt összehozza a szobor költségeit, megmutatva, hogy a lángész alkotásait nemcsak élvezni tudja, hanem hálás is tud lenni iránta. E hála nemcsak a szobor költségeinek gyors összeadásában nyilvánult meg, hanem a nemzet részvéte által, mely a szobor helyének kijelölésében is. Nem a véletlen műve, hogy a szobor a Magyar Nemzeti Múzeum épülete előtt áll. A mint a honfiak áldozókészségéből megalkotott legelső műintézetünk a nemzet történeti fejlődésének, hazánk földjének minden becses emléket összegyűjtve őrzik: épen annak a költőnek az ércszobrát kellett a gyűjtemények palotájára előállítani, a ki a magyar nép s a magyar szellem legtöbb és legsarkalatosabb tulajdonságait fejezte ki műveiben, a ki nyelvünk erejét, rhythmusunk zengzettségét, mondáink életét elemelt a legművészebben fejtette ki, a régi maradványokat összeolvastotta az új kor szellemének vívmányaival, a betemetett múlt emlékeit a XIX. század élő tanuivá, beszélő alakjaivá teremtve s megelevenítve az őskor és lovagkor annyi dicsőséges epizódját.

A mily bámulatos művészeti alkotások fűződnek a költő nevéhez: épen oly egyszerűen nemes az életpályája, a melyet megfűtött. 1817 márciusának 2-ika és 1882 októberének 22-ike az a két határpont, a mely életének kezdetét és végét jelöli. A ház, melyben az első napot megpillantotta, ma már nincs meg. Maga mondja a költő:

Híre, pora sincsen már az öreg háznak,
Honnan elindultam földi utazásom,
Nem is úgy épült, hogy századokig álljon,
Csak rövid tanyán, mint a fecske-fészék.

Ennek a nagyszalontai kis háznak egykori bölcsőjét az Akadémia díszes palotájában felállított ravatolnál hatvanöt év választja el, s az egyszerű földmíves apa gyermekét a nemzet legnagyobbjainak híre s dicsősége koszorúzza. A csonka torony alján játszadozó, s a toronyról szájról-szájra járt mesés hagyományokon ábrándozó gyermek önkéntelen kedvteléseit, az öntudatos alkotó művész munkája váltja fel, de ennek forrása az a nép, a mely közt növekedett, s az a táj, a hol gyermekjátékait játszotta. Mintegy az anyaföldből merített erőt magának Anteusként, azért kapcsolódott élete s művésze oly szorosán a hazai földhöz és néphez: «ővé — mint írja — lantjának bája, ővé rajta minden jegy.»

Arany János azonban nemcsak a hazai táj levegőjét szívja, nemcsak a magyar nép szellemi világának titkait érti és érzi, hanem a világirodalom legnagyobb költőinek művészetét is tanulmányozza. Még mikor meg sem nyílt költői pályája, még mikor azt hitte, hogy «közönséges ember lesz, mint más»: már akkor is ismerte a régi klasszikus költőket, tanulta az idegen nyelveket, s Shaksperet és Molièret kezdte forgatni. Hiába akart aztán lemondani ábrándos terveiről, hiába üzte el magától a

kinálkozó múzsát: az erős költői tehetség ere mintegy önkéntelenül csörgedezni kezdett oly dúsan és oly annyira természetesen, hogy onnantól fogva el volt határozva Arany János sorsa. A népköltészet s a világirodalom remekein finomra fejlett érzéke s műösztöne ahhoz az irányhoz csatolták, a melyet több-kevesebb fontosságú kísérlet után Petőfi jelölt ki a magyar költők számára.

A népköltészet műköltészeté avatva épen akkor aratta a lyrában diadalait, midőn Arany János izgalmas lelkének önkéntelen szatírja «Az elveszett alkotmány» egyes jeleneteit sugalta. Mint ő maga írja Szilágyi Istvánhoz: elszigetelten nézte a megyei pártoskodás hullámveréseit s családjának és hivatalának élt. Hozzá teszi azonban, hogy a «literatúrának is dilettánszkodik,» a mi nem másból áll, mint hogy a francia és angol remekírók műveit eredetiben olvasta, sőt fordíthatni is kezdett Shaksperéből, Byronból. Mily világosan látta a költői alkotás legmélyebb titkait és rövid pár évi tanulmányai után s mily művészi öntudatra jutott eddigi kísérleteivel, semmi sem mutatja inkább, mint az, hogy míg Szilágyi István barátja «Io Paeán»-nal üdvözlő pályanyertes művét, «Az elveszett alkotmány»-t, addig ő maga szerföltött elégedetlen volt, s szerette volna, ha nevét egészen elhallgatják. «Terjedelméhez képest — írja e műre vonatkozólag Szilágyinak — igen kevés időm volt kidolgozására, s midőn az egész összeállítva, mint tökéletlen tünt föl előttem, már akkor nem volt időm újra dolgozni. Nincs kerekdedség, nincs a kellő emelkedés és elfogyás; epizódjaiért látszik élni.»

Ismeretes, hogy e mű pályabírái közül a Vörösmarty véleménye volt legerősebb hatással Arany Jánosra, kinek mintha folyást félbe csengtek volna a Vörösmarty szavai, hogy a pályamű «nyelve olyan, mintha irodalmunk vaskorát élné; félénk tartózkodásból ki kellett lépnie s meg kellett mutatnia, hogy az ő génusza megtalálta saját útját, saját irányát, s ez szabad folyást kellett engednie izmos tehetségének, a mely a történeti és népmondák kultuszán fejtett. Válassza a bírálata megírta «Toldi»-ját, a melylyel egyszerre ünnepléttette nevét s a legelső rangú magyar költők közé emelkedett. A műnek még kéziratbeli olvasása meglepte s elragadta Petőfit, a kinél e naiv költői elbeszélés frissességét, tüde zamatát, művészi egyszerűségét s koncepcziójának bevégzettségét senki sem élvezte jobban. Lelkes szavakkal sietett üdvözlésére az ismeretlen lángelmének az öröm első mámorában s innentől kezdve a magyar költészet két legnagyobb alakja szoros barátságot kötött egymással. Versenyben égtek húrjaik s egymást buzdítva és lelkesítve «hullatták a nép ajkára keblöknek mennyire manáját.» Mily érdekes azonban s mennyire jellemző a két költő sajátosságára nézve, hogy míg Petőfi a népköltészet művészi rangra emelésétől a nép politikai helyzetének javulását és szabadulását várja: Arany János tisztán esztetikai szempontból követi őt a megkezdett pályán «teljes dicsőséggel.»

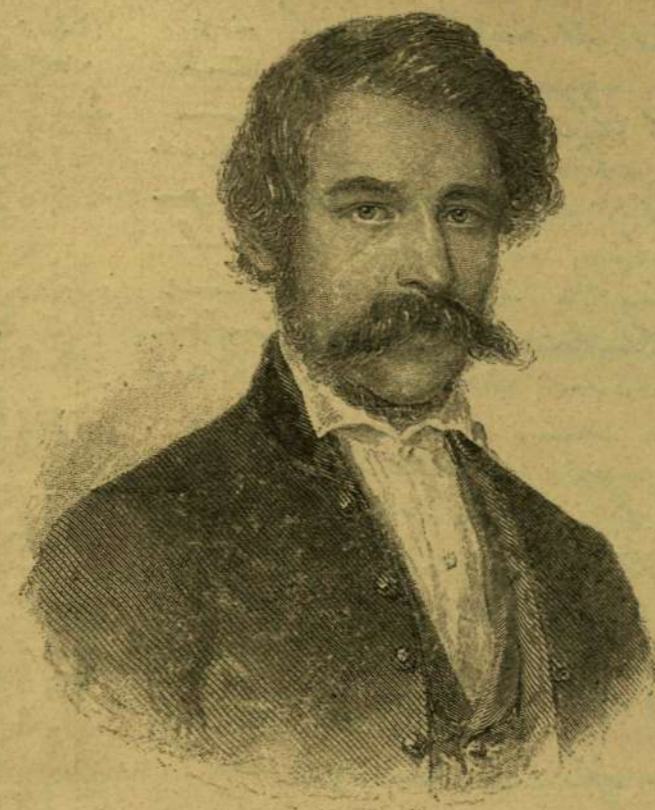
Nem sokára elkészült a «Murány ostroma» s a «Toldi estéje» is, a melyeket több kisebb költemény követett, de ez utóbbiakban nem a szabadság mámorában uszó nemzet lelkesülését, merész reményét fejezte ki, mint inkább a láthatáron tornyosuló viharos felhők fenyegető moráját s kétségbejött aggodalmait. S mikor a nemzet sorsa a kard élén függött: Arany János sejtelméi egész a látomásig emelkedtek. A tragédia megkezdődött. A hű barát is elveszett. Lyrai sóhajokban tördelte most szét fájó lelkét, a melynek izgalmai csak lassan csillapultak.

A geszti Tisza-kastélyban töltött néhány hó-

nap, míg az oly szép reményű, de korán elhalt Tisza Domokost tanította, enyhítőleg hatott kedélyére; de sorsát biztos révpárhoz csak akkor köthette, midőn 1851 őszén Nagy-Körösrre választották meg tanárnak. Itt élt 1860 nyaráig s ez évek alatt alkotta meg a magyar balladát s írta remekeiből remekebb elegiáit. Amazokról Gyulai mondja, hogy «egyszerűség, közvetlenség s plasztikaiság jellemzik balladáit, épen mint a Goetheét.» «Nemzeti hűség nélkül állíthatjuk, — folytatja Gyulai — Aranyt a nagy német ballada-költő mellé. Bizonyára Goethe fölülmúlja őt kellemben, rejtélyes bájjban, a bölcselmi eszmék érzékítésében, a szerelem finom árnyalatú rajzaiban, de tragikai erőre nézve mögötte marad. Ha szabad merész kifejezést használni, Aranyt a ballada Shaksperéjének nevezhetnők. Néhány balladája erős tragikai hatású. Kevés versszakban egész tragédiát tár elénk, s mily erővel rajzolja a szenvedély démonizmusát, monomániáját, a lelkiismeret furdalásai között szenvedő lélek látomásait.» Arany János balladáiban épen úgy a népköltészet forrásából merített, s épen úgy ennek alapján alkotta meg a magyar műballadát, mint Petőfi a népdalt. E mellett folyást szövögette költői terveit a Toldi középső részére vonatkozólag, majd a hun-magyar monda foglalkoztatá s megírta a «Buda halálát», a tervezett trilogia első részét.

Ekkor már a fővárosban lakott, eleinte mint a «Szépirodalmi Figyelő» s később a «Koszorú» szerkesztője és a Kisfaludy-társaság igazgatója, néhány évvel utóbb pedig (1865—1879-ig) az Akadémia főtitkára. Helyzetének s változása jótékonyan hatott költői tehetségének mintegy újra élnéülésére. A hun-magyar mondaiban nemzetünk viszontagságait látta megelevenülve s épen azért a magyar eposzt visszavezette legéltetőbb kitéjehez, a nemzeti mondákhöz, hogy megteremtse a naiv eposzt, a melybe «beolvaszt a magyar hagyományból, népelethől, jellemből mindent, a mi csak beolvasható». Nyelvének ódon zamata, rhythmusának mintézi zengése jól illenek az egyszerű, de kerekded cselekményhez, az eleven jellemrajzhoz, melynek körvonalai Attilát és Budát, Detrét és a nőket oly plasztikusan kiemelik. De tán még nagyobb hatást tett a «Toldi szerelme», melynek főalakjai, Toldi és Piroška, oly megható tragédiát játszanak el előttünk. Ki nem ismeri a lovagi törvényt megsértő Toldi leküzdését és vezeklését, s a boldogtalanná tett Piroška lassú hervadását? Ki nem érzi a Toldi-trilogia három részében az emberi kor három szakának, az ifjúság reményeinek és feltörekvésének, a férfikor küzdelmeinek s az öregkor csöndes lemondásának megkapó rajzát? «E varázs — jól mondja Gyulai — az emberi szív állandó hangulatainak varázsa, a melyet el nem avíthatnak az izlés változásai.»

A nemzet öröme s tapsai kevéssé érintették a költőt, a ki a hatvanas évek közepén mindinkább vágyott vissza szülőföldjére, kivált mióta leánya, Juliska, Szalontára ment férjhez. De a sors kegyetlenül megátolta tervében. «Évek óta ábrándozom a gondolat, — írja Tompának — hogy visszamehessek Szalontára... terveztem, alkudoztam, építettem erősen. S most... Tegnap indítottam el az első épületkövet — Gerendaytól. Egy piramidál gránitdarabot, mely egyszersmind évek óta sóvárgó ábrándjaim zárvólé képezi.» Mióta főtítkári hivatalától megvált: részt a hun-magyar trilogia második részén dolgozott, részt «Őszikéit» irogatta. Nyugodtan készült az utolsó nagy útra, s gyakran foglalkozott a megsemmisülés gondolatával, hol humorosan, hol tréfásan, hol panaszosan, bánattal. Az örök elválás gondolata foly-

Barabás Miklós 1856-iki rajza.

ARANY JÁNOS ARCZKÉPEI.

Barabás Miklós 1848-iki rajza.

vást kísérte, mint az árnyék az utazót. Betegsége s főleg szembaja ébren tarták a gondolatát, s egy-egy felszálló sóhajban, humoros reflexióban fejezte ki panaszát. Utoljára az «Epilogus»-ban egyesítette mindazt, a mi végső éveinek összes reménye, vágya, törekvése volt. Lemondását úgy érezzük, mint ha e nagy lélek, e fényes szellem a kielégítetlenség tudatával venne búcsút küzdelmeinek, szenvedéseinek, sikereinek s dicsőségének színhelyétől.

Mi pedig áldjuk emlékét s ünnepljük nevét. Az ünnep magasztossága nemcsak a legnagyobb magyar epikus emléket sugározta körül glóriával: kiemeli nemzetünket is a köznapi élet szokott köréből, egyesít minden magyar szívet s büszke önértéssel tölt el bennünket. Ugy érezzük, mintha mi is mindnyájan részesei volnánk a dicsőségnek, mely homlokát övezte; mintha nemzetünk a lelkesülés órájában a nagy népek varázserejével bírna, jésünkbe jutván, hogy «nép, mely dicsőt, magasztost úgy magasztal, van élni abban hit, jog és erő». Arany János ércalakja bármilyen művészi s maradandó becsű, nem lehet oly tartós, mint szellemének azok a kincsei, a melyek műveiben nemzedékről-nemzedékre gazdagítják a magyar elméket, nemesítik a szíveket és fejlesztik a szép, jó, igaz iránti esztetikai s morális érzéseket. De szobra is hirdetni fogja a költő elhalhatatlan dicsőségét — mint Lévay éneklé —

— — — — — a kit így magának
Múzsák kegyével választott az ég,
Nem lesz zsákmánya a nagy éjszakának,
Bár földi napja rég leáldozék...
Elzúg felette az idő patakja,
Nevét egyik bérce a másiknak adja,
S új nemzedékek szellemfényinél
Mindig feltámad, mindig újra él.

VÁZNY JÁNOS.

ARANY JÁNOSRÓL.

Tudva van, hogy 1847-ben a Kisfaludy-társaság pályázatán Arany «Toldi»-ja 20 arany jutalmat nyert. Ez összeget Szőnyi Pál, ki akkor, mint a Tisza-fűtök nevelője, Bihar megyébe utazott, vitte el Szalontára Aranyhoz. Ugyanekkor a társaság részéről 60 pengőforintot is vitt a költőnek, melyet ez nem akart elfogadni. Szőnyi Nagy-Várkonyon 1847 szeptember 28-án kelt leve-

lében a következőket írja ez ügyben Toldi Ferenczhez, a magyar tud. akadémia titkokához, ki egyszersmind a Kisfaludy-társaság igazgatója volt:

«A Kisfaludy-társaság által szalontai jegyző, Arany Jánosnak adatni rendelt 20 aranyat és 60 pforintot én Pestről magammal lehozván, át akartam adni e kötfajta pénzt a tisztelt jegyző úrnak; ő pedig csak a 20 aranyat vette, nyugtatvány mellett, kezéhez, a 60 pforintot illetőleg arra kérvén, írásm meg a Tekintetes Úrnak, miszerint ő a szalontai tűzvész által közvetlen semmi kárt nem vallott, mert sem háza, sem más vagyona el nem égett; kára csak közvetve lehet annyiban, hogy most már elsőszegényedett nép közt lakván, ez az ő hivatalos fáradozásait oly jól, mint ezelőtt, nem jutalmazhatja. Ha a Kisfaludy-társaság őt, a 60 pforinttal, azon hitben kívánta segíteni, hogy ő is közvetlen megkísérült: úgy ő e pénzt, jó lélekkel, el nem fogadhatja. Ha pedig a közvetve rá háromlandó kár tekintetéből kívánja őt azon pénzzel megtisztelni: ez esetben hála-köszönettel veendő az iránta ismételve tanúsított kegyességet.

Én még október hónapban Biharban maradok. Ha ez idő alatt máltóztatik a Tekintetes Úr, a Kisfaludy-társaságnak Arany Jánost illetendő újabb ha-

tározatát velem tudatni: örömmel fogom azt a 60 pforintra nézve végrehajtani. E részben is óhajtvá várt becses levelét a Tekintetes Úrnak bizonyosan veendőm, ha az N.-Váradra a Tisza-házhoz lesz utasítva.»

A magyar tud. akadémia, tíz évi szünet után ismét nagygyűlést tartván, Aranyt 1858 decz. 15-én elébb levelező, majd ugyanaz nap rendes taggá választotta meg. Arany a következő levélben köszönte meg a megválasztást:

Tekintetes Akadémia!
Mult hó 16-án hozzám érkezett hivatalos levélből szerencsém vala megérteni, hogy a Tekintetes Akadémia közöltebbi nagy-gyűlésén akad. rendes taggá választattam.

Bármily öröndetes meglepetésemre szolgált mind a választás, mind azon mód, melylyel az végbe ment: egy percig sem ringattam magamat oly csalódásban, mintha e kitüntetés irodalmi személyes érdemeimnek, s nem inkább azon figyelemnek volna eredménye, melylyel a Tekintetes Akadémia az egy idő óta saját körén kívül is nyilatkozott költői törekvéseket általában méltányolja. És így, — noha gyéren sikerült kísérleteim a multban, tört reményim a jövőre, szerény visszalépést tennének kötelességemmé, erre magamat feljogosítva nem érzem; annál kevéssé, mert e visszavonulásnak értetlenség s rossz akarat a jelen viszonyok közt oly célzatosokat tulajdoníthatna, melyek a Tekintetes Akadémia iránti legmélyebb tisztalettel soha össze nem férnek. Bizom istenben, hogy ad még erőt, ha nem is ama dicső elődök helyét méltóan betöltenem, de legalább némi részben teljesíthetem azon kötelességet, mely a tekintetes Akadémia által, s alapszabályai értelmében reám ruháztatik.

Ily reményben hálás tisztalettel maradok a Tekintetes Akadémiának
Nagy-Körösrön, február 12-én 1859.
alázatos szolgálója
Arany János.

Kívül:
A Tekintetes
Magyar Tudományok Akadémiához,
teljes tisztelettel
Pesten
Uri-utca, Trattner-ház.

Akadémiai munkásságának első bizonyítéka az a jelentés, melyet mint az 1859-ik évi Kazinczy-óda pályázat bíráló bizottságának egyik kiküldött tagja írt. A másik két bíráló volt Lukács Móricz és Székács József; az 50 arany jutalmat a Tompa Mihály költeménye (V. sz.) nyerte el. Arany jelentése így hangzik:

Tekintetes Akadémia!
A Kazinczy-ünnepre pályázat utján beérkezett tizenhárom szavalt költemény közül minden tekintetben legjobbnak s általános becs

Horovitz Lipót festménye után.

ARANY JÁNOS 1863-BAN.

Ma olvastam Toldit, ma irtam e verset, s még ma el is
 kioldom. Az Eletheperben ki fog ugyan jönni, de én
 minél hamarabb akarom Öntek keztára adni azon
 meglepetéssel, azon örömmel, azon elragadtatással, melyet
 műve költötte bennem. Micsoda, a népköltészet az
 igaz költészet. Legyünk rajta, hogy ezt segyük uralk.
 ködövé! Ma a nép uralkodni fog a költészetben,
 körül áll akkor, hogy a politikában is uralkodjék,
 s ez a párad jóladata, ezt hívivni uralk. minden
 nemcs hebelnek, ki megfogatta már létet, mint
 martirokodat milliók, hogy egy pár eszen hegyelhet.
 jenek és elverrenek. Egbe a népet, polóls az arisztokráciát
 Jyon ön nekem, ha nem fogja restelni, sion ma.
 garól, akarmit, mindent, hány éves, möklen-e vagy
 háras, nőle-e vagy, krom, magyar-e vagy, ala-
 csony... minden érderehni fog. Isten önnel, ifjú
 önnel. Ab invisis

PETŐFI ELSŐ LEVELE ARANYHOZ.

öfiinte barátja,
 Petőfi Sándor

Arany Jánoshoz.

Toldi irigya elhűdös lelkeset.
 Meleg kelafuzásra, forró ölelésre!.....
 Olvastam, költészet, olvastam művedet,
 s nagy az én szívemnek s gyönyörűsége.

Ma horrad és lettem s meg talált égetni:
 Neve tehetet róla... te gyújtottad meg fel!
 Hol is tehetted pest ennyi jón, ennyi
 képre, mely könyvben ebillog paras fényugyal?

Ki és mi vagy? hogy így kioldádó gyánút.
 Fenger mélyszégből egyszerre bukkant ki.
 Més csak levelelként kapja a borostyánt,
 s nedv rögtön egész kőkövöt kell adni.

Ki volt tanítód? hol jártál iskolába?
 Hogy tanod ily mesterekkel fengeted.
 Az iskolában nem tanulni, hiába,
 Ilyet... a kermérel tanított kézedet.

Dalod, mint a puszták harangja, egyszeri.
 De oly kista is, mint a puszták harangja.
 Melynek csengése a sánaton keresztül
 Vándorol, s a világ raja nem kavargó.

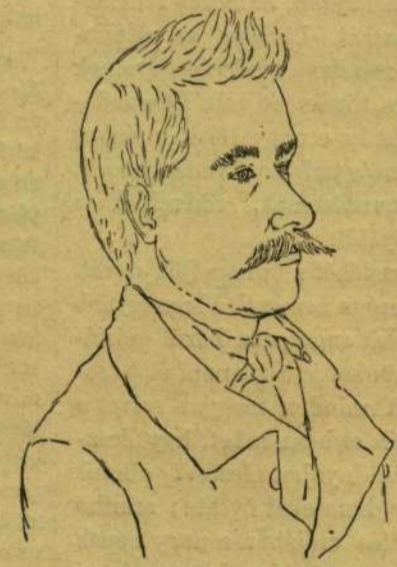
Ser az igaz költő, ki a nép ajkára
 Hullatja heblének mennyei mannaját.
 A penge nyel: ohyan felhős lóthatára,
 s felhős költő költézet csak néhanapján lát.

Nagy fáradalmait ha nem enyhíti más,
 Enyhítsük mi költőre, daloljunk párnára,
 Legyen minden dalunk egy-egy vígasztalás,
 s egy edes álom a kemény nyoszolyára.

Ezen gondolatok elmém lönyéresték,
 Miből a költő, pest hegre jövök fel,
 Mit én nem egészen dicsélelniül kezdék,
 Folytatja te, barátom, teljes dicsőséggel!

PETŐFI KÖLTEMÉNYE ARANYHOZ.

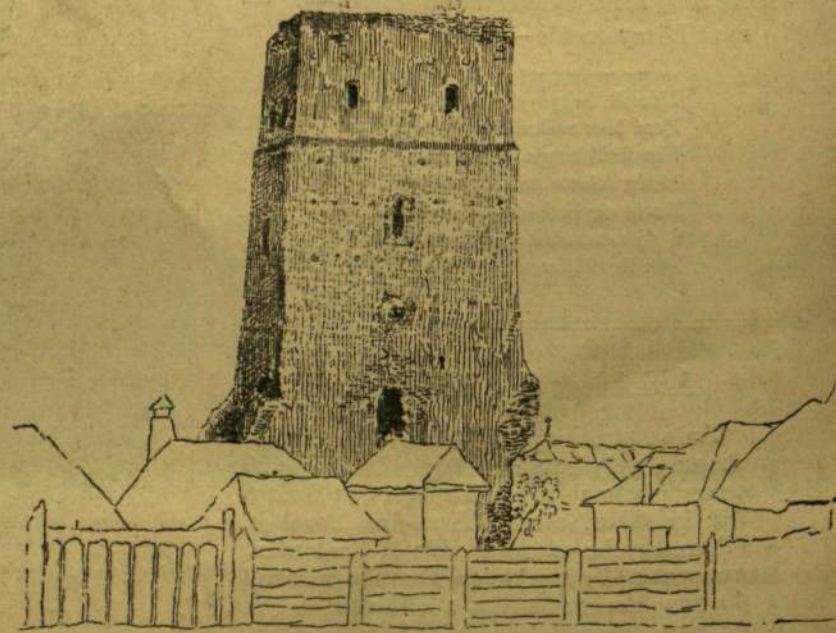
*) A Válasz erre, nem valamint 1861-ben, hanem 1862-ben, azaz a Toldi költészetének kiadásakor, melynek már akkor is nagy híre volt, és melynek kiadására Petőfi is nagy szerepet játszott. A válasz tehát nemcsak a Toldi költészetének kiadására, hanem a Petőfi-költészetének kiadására is vonatkozik. A válasz tehát a Petőfi-költészetének kiadására is vonatkozik.

ARANY JÁNOS. Petőfi rajza.

Aranyom vonásit ez ábrázolásban
 Remed hiszem hogy híven fölleli
 De így ha a mit a festő hibázott
 s költő azt utána képzeli

Arany János

A NAGY-SZALONTAI CSONKA-TORONY.

Petőfi rajza.

II. KAKAS, 12-dik rend vers.

„Arok és harudság seb. (Miklós szavai, az egész rind meg).”

„Kunán körbező egy egész rind: (M. szavai.)”

„Körs, hogy denkinék láb alatt ne legyen,
 Nem bánom én, igen, — akár ma elmegyek,
 Előre megföld, a világ erre is, arra is:
 Nem bánom én, igen, elmegyek én ma is.
 De a mi az enyém az elhözzen innét:
 Add ki, bátya, tücsök a mi engem illet;
 Add ki a jusomat: pörös, paripis, fegyver;
 Azonul — az isen áldjon minden ember:”

A következő rind első két sora így változik:

„Itt a jus, köljök; ne mond hogy ki nem adtam.”
 György kiált, és arculcsapja, szinusz csattan.
 Söldi hikkóznak sines seb. seb.

ARANY JÁNOS KÉZIRATA TOLDI II. ÉNEKÉBŐL.

szert is jelesnek találom az V. szám alattit, melynek jellegje: „Hív és nagy vala.” — Keneteljes hang, ódai héva emelkedés, a tartalom költősége, erő a nyelvben adják előnyeits véleményem szerint ez, mint az ünneplő méltóságának legjobban megfelelő, jutalomra érdemes. Utána áll becsre nézve a II. szám alatti, egy hosszabb elmélkedés Kazinczy pályája fölött; elég költői tartalmu, s helyenkint lyrái székelésekkel vegyes; melyet nyomtatásra szintén méltónak, s dicsőretilt említenének vélnék. — Figyelmet érdemel a VII. számú, rövid jambusokban írt pályamű is; és még talán a IV. sz. mint a melyek tartalma, (habár az utóbbinak nyelve kissé lapított), nem költőtlen s hangjok emelkedő. A többinek, — noha külformára némelyik gondos (mint az ottavákbán írt I., továbbá a VI. és IX.) — tartalma vagy szegény, vagy prózai, vagy éretlen fonáksággal teljes; le a III. számúig, mely költészet, nyelv és józanész elleni botrány. Miről teszem alázatos jelentésemet.
 Nagy-Kőrös, szept. 8. 1859.

Arany János a bíráló küldöttség tagja.

Írt Arany ezen kívül még egy bírálati jelentést; az Akadémiai iktató-könyvben a következő bejegyzést találtam: „1865. aug. 23. 214. sz. Arany J. Pest. A nyelvtudományi pályamű, bírálatával együtt.” E bírálatnak azonban nem tudtam nyomára akadni.

1864. július 17-ikén meghalt Szalay László s halálával megüresedett az akadémia titoknoki széke. E hivatalt, az elnökség megbízásából, Csengery Antal vette át ideiglenesen, ki ekkor már mint az akadémia jegyzője működött, s vitte 1865 január 26-ikáig, a mikor az akadémia igazgató, tiszteleti és rendes tagjai, titoknok-választás végett, nagygyűlésre jöttek össze. E nagygyűlésen gróf Dessewffy Emil elnök elnöklete alatt jelen voltak:

- Báró Eötvös József, másod-elnök.
- Gróf Cziráky János, Deák Ferencz, gróf Károlyi György, Kubinyi Ágoston, Majláth György, Marczibányi Antal, báró Pronay Albert, Szogyény László igazgató tagok.
- Báró Kemény Zsigmond, Korizmic László, Kubinyi Ferencz, Lónyay Menyhért tiszteleti tagok.

Arany János, Balogh Pál, Ballagi Mór, Czuczor Gergely, Erdélyi János, Fest Vilmos, Fogarasi János, Frivaldszky Imre, Gebhardt Ferencz, György Sándor, Greguss Ágost, Hollán Ernő, Horváth Cyrill, Hunvaldy Pál, Jedlik Ányos, Jókai Mór, Kiss Károly, Nendtvich Károly, Pólya József, Petzvall Ottó, Purgstaller K. József, Pauler Tivadar, Stoczek József, Toldy Ferencz, Tóth Lőrincz, Zsoldos Ignác és Wenzel Gusztáv rendes tagok.

Melyik talál?

„Hogy melyik aranytörvények közötti? Szegényen is: a borsó a halapost. Mire maradt vondegy, az a 15-iki nyugodtan. Mire csak egy kőzet: egy onn. ez lenék en!”

(30/80)

ARANY JÁNOS 1880-BAN.

Szavomóral.

Oh, ne vujssák a szelid nőt
 A moral kemény szemöldök.
 Fogja női hivatását
 Miltatlamnak is beölti

Látam ily nőt esni porba
 Kivel férje nem hagyhatta,
 Elkiderte a nyasmorba,
 El a bűné, gyalázatba;
 Vidangyalkint állt filitke
 S még sehol, videlmorke;
 Mikor erre gyöngye vats már....
 Hozta romlót, egy lín verree.

Mint a hű eb — keje unával
 E Elhydroni, számvit, les, x;
 Macska alk marad a hazzal:
 Uj garónt nyál, egeres les.

Arany János

ARANY KÉZIRATA ÉLETE UTOLSÓ ÉVEIBŐL.

Csengery Antal jegyző. Összesen tehát 42-en voltak jelen. Az elnök megnyitván az ülést, melegen emlékezett meg Szalay László érdemeiről. Azután felhívta az akadémia szavazatra jogosult tagjait, hogy papírra írva szavazataikat, a titoknoki szobában egybeülendő szavazatszedő bizottságnak adják be; e bizottság tagjai voltak báró Pronay Albert igazgató tag elnöklete alatt Deák Ferencz és Szogyény László igazgató, s Toldy Ferencz, Zsoldos Ignác és Wenzel Gusztáv rendes tagok. Miután a szavazás megtörtént, a szavazatszedő küldöttség elnöke jelenté, hogy összesen 42 szavazat lévén, ezekből 30 s így nagy többség Arany János rendes tagra esett, a többi szavazat Erdélyi János r. tag, ki 8 szavazatot nyert, s Balogh Pál, Csengery Antal, Greguss Ágost és Hunfalvy Pál rendes tagok közt oszolva meg.

„A választás eredménye — úgymond ez ülés jegyzőkönyve — kitörő örömmel és lelkesedéssel üdvözöltetvén, szabályszerűleg felsőbb jóváhagyás alá terjesztetni határozatott.” Arany János r. tag pedig az Akadémia benne helyezett s oly fényesen nyilatkozott bizalmát a következő szavakkal viszonzta:

Mélyen tisztelt Akadémia!
 Bocsánatot kérek, ha meghatottságom miatt csak néhány rövid szóval fejezhetem ki érzéseimet.

Én, Tekintetes Akadémia, még ide a terembe is azon elhatározással léptem, hogy mindenesetre elhárítsam magamról a T. Akadémianak netalán személynem felé irányuló bizodalmat. Azt hittem ugyanis, hogy legmúltóbban fejezem ki tiszteletemet a T. Akadémia iránt az által, ha nem válllok oly hivatalt, melyre magamat oly sok tekintetben elégtelennek érzem. De most, látva e nevezetes többséget, melyért hálás köszönet mondok, kész vagyok meghajolni a Tud. Akadémia akarata előtt. Másfelől érzem azt, hogy vannak átmeneti időszakok, midőn a gyenge is köteles előállni és szolgálni a közügyet, midőn t. i. az erősebbek visszavonulnak, vagy akadályoztatnak. Ily átmenetnek tekintem én, tisztelt Akadémia, e mostani választásomat s a rá következő időt az Akadémia életében. — Kijelentem azért, hogy állásomat részemről csak ideiglenesnek kívánom tekinteni. Egy, legfeljebb két év meg-

mutatja ha képes lesz-e betölteni fontos hivatalomat, egy vagy két év a Tekintetes Akadémiának is elegendő a körültekintésre, hogy helyemet alkalmas egyénnel pótolhassa. Kérem az összes Akadémia, az egyes osztályok, az egyes szakfőnökök támogatását nehéz pályámon, s ezzel ajánlom magamat mindnyájuk kegyességébe.

Még a titoknokválasztó nagygyűlés előtt, de ugyanazon napon az igazgatótanács is ülést tartott, melyen az elnök jelentette, hogy a titoknoki fizetés a költségvetésben 2000 frttal van fölvéve, melyből 800 frt szállásbéri általan;

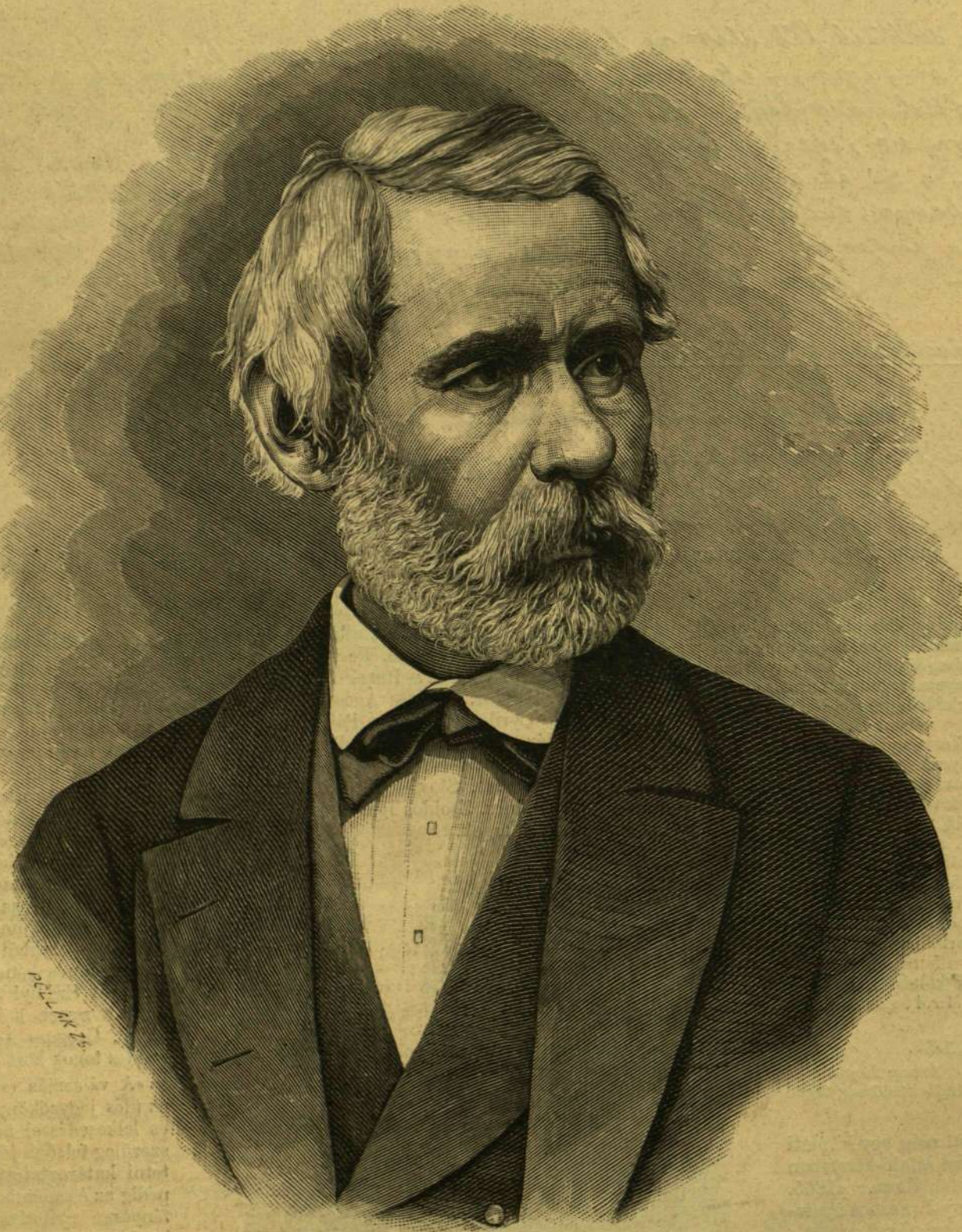
28-ikával kezdődik. Első bejegyzése 22. sz. a. a következő:

Pest város főkapitányi hivatala. Helyből. A nm. kir. Helytartó tanács 75,052. sz. rendelvénye folytán az alapszabályok hiteles másolatát, két példányban, beküldeni kívánja.

Azután is legnagyobb részt maga jegyzett be minden ügyet s csak egyszer-mászor találkoztunk a Takács István, akkori kiadó kezeirésével. Így március 7-én Cambridgeből Akin K. német munkáit küldötte be; úgy látszik a külde-

retes választékosággal készítette a felsőbb hatóságokhoz intézett fölterjesztéseket. Fogalmazványában sehol semmi törlés sincs s akárki tisztázatoknak nézné azokat, ha rájuk tekint.

Pontosan megtartotta a hivatalos órákat, íróasztala mellett pipázgatva, örökösen csak a hivatalos ügyek intézésével bíbelődött. Bár ő maga nyelvünknek legnagyobb mestere volt, csendes kedélytől mi sem állt távolabb, mint a furor philologorum; nyelvészeti kérdésekben nem

Arany János

1879. évi fénykép után.

az igazgató tanács az elnök előterjesztésére elhatározta, hogy az újon választandó titoknoknak választás adassék 2000 frtyi fizetés közt, melyből 800 frt szállásbéri általan, és 1200 frtyi fizetés közt szállással az akadémia bérházában.

Arany eleinte, egy ideig nem is lakott az akadémia épületében; erről szól egy nem rég a nyilvánosság elé került, megható költeménye, melyet akkortájt írt. Akadémiai szállását, melyben szeméit örök álomra lehunyt, csak később jelölte ki részére az igazgató tanács.

Megválasztása után Arany azonnal elfoglalta hivatalát. Az igató-könyvben, melyet 1865 jan. 22-ikéig Csengery vezetett, Arany kézírása jan.

ményre nem volt rá írva, kitől jön s Takács az Akin neve után zárjelbe oda tette e szót (valószínűleg). Arany alájegyezte; «az küldötte. Akin magyarországi egyén, alias Kohn.» Egyébiránt maguk az igató-könyvi bejegyzések, mint az Aranyról másképp föl sem tehető, a legszabatosabbak; szép, gömbölyű betűi úgy szegik oda a gondolatot, mint az a római kőfaragó, a ki kevés szóval sokat akar mondani.

Arany hivatalát a legnagyobb pontossággal töltötte be. Úgy látszik, azt hitte, hogy minden teendőit neki kell elvégeznie. A mit bármely írónkra is rá bízhatott volna, azt mind ő maga fogalmazta. Egy kis hírlapi közleményt éppen oly gondal telt papírra, mint a mily lelkiismer-

vitakozott, legfeljebb megtette a maga szerény észrevételét.

Mikor a helyesírás szabályait a nyelvudományi osztály újból átvizsgálás alá vette, a tanácskozásban Arany is részt vett. Az egyik ülésen a nyelvünket szörnyű rossz kiejtéssel beszélő Budenz azt az indítványt tette: írjunk minden szót úgy, a hogy kiejtjük. Az ülés végén Arany csendes mosolylyal közelített Budenzhez:

«Én csak megleszek valahogy, ha úgy írjuk a szókat, a hogy ejtjük; úgy sem írok többé semmit. De hogy Budenz úr miként fog írni, azt el se tudom képzelni.»

Érintkezésében nyájas, alárendeltjei iránt humanus, nyílt szívű főnök volt. Régi tisztvisé-

lők kegyelettel emlegetik, hogy a nagy ünnepek reggelén mindegyik írónkat fölkereste íróasztalánál, kezét nyújtott s úgy kívánt nekik boldog ünnepet. Nemes lelkére szép világot vetnek az alábbi sorok, melyeket egy szeletke papírra följegyezve találtam, s melyeket egyik alkalmazottja ügyében az akadémia elnökéhez intézett:

P. D. bizonyítványát illetőleg: ez kényes tárgy annyiban, hogy a nevezett egyén, normalis állapotában eszes, ügyes és hasznavehető írónka volt az Akadémiának; de jöttek rá szakonként szenvedély-rohamok, midőn itálnak adva magát, teljesen haszna-

Nagyon érdekesek Aranyak azon beszédei, melyekkel az Akadémia ülésein a főtittkarsága idején elhunyt akadémiai tagok halálát jelentette be. Minthogy ezek nagy része szétszórtva hevert az Akadémia irattárában, összekerestem őket s nehányat itt közlök időrendi sorban:

I.

A philos.- törvény- és történettudományi osztályok ülése 1865. március 6-án gróf Dessewffy Emil elnöklése alatt.

ben, nem leendő megvonva Akadémiánktól a végső kegyelet nyilvánítása, s hogy így e jelesét is befogadhatja azon egyszerű, de díszes Pantheonba, melyet emlékbeszédök s Évkönyvei által szokott emelni elhunyt tagjainak. Méltóztassék az Akadémia intézkedni emlékbeszéde iránt.

Az Akadémia fájdalmas érzéssel értesült b. Jósika Miklós tiszteleti és igazgató tagja elhunytáról s az illető nyelv és széptudományi osztály határozatott felhívni, hogy a feledhetlen férfi emlékbeszédéről gondoskodják.

LEÁNYA, JULISKA, SZÉLL KÁLMÁNNÉ.

ARANY JÁNOSNÉ.

UNOKÁJA, SZÉLL PIROSKA.

vehetlenné lőn. Ajánlani tehát bajos; nem adni bizonyítványt, szintén méltánytalan volna; de ebbe az igazat belé írni megint nem lehet, mert akkor nem kapna szolgálatot. Egyébiránt azóta nem is sürgette, talán nincs is nagy szüksége rá.

A hivatalos iratokat a legpéldásabb rendben tartotta. A jegyzőkönyvek mellé szép sorba helyezte az ügyiratokat; sokszor a csekélyebb papírszeletet is megőrizte, ha az ülésre vonatkozó följegyzés volt rajta. A csomagokra függesztett papírlapokra gyönyörű széles betűkkel írta fel a jelzetet. Egy csomagra a következő kedélyes szókat jegyezte:

«Régi vegyes holmi, amabilis confusióban.»

Arany János titoknok következő szomorú jelentése nyitá meg az ülést:

«Tekintetes Akadémia! Szomorú kötelességet teljesíték, midőn a hírlapi tudósítások nyomán, az Akadémia egy igazgató tagjának múlt február hó 27-én történt gyászos elhunytát kell jelentenem. Nem szükséges kimondanom a nevet: hisz mindnyájan tudjuk, érezzük, hogy szépirodalmunk egy régi, fíradhatatlan bajnokáról van szó, ki a mellett, hogy a költészet egy ágát, melyben szinte kezdeményező volt, a virágzásnak nevezetes fokára emelte, — egyszerűsége, méltán kedvelt regényei által, hathatósan előmozdította, szélesebb körben is elterjeszté a nyelvújítás diadalát. Legyen szabad most, a halál engesztelő közbenjárása után, reménylünk, hogy bár földi részei nem nyughatnak a hazai föld-

A philos.- törvény- és történettudományi osztályok ülésén 1865. július 11-én báró Eötvös József másodelnök elnöklése alatt:

Toldy Ferencz r. t. rövid emlékbeszédet mondott Bugát Pál f. hó 9-én elhunyt r. tag fölött.

A titoknok a fentebbi pontban érintett emlékbeszéd után következőkép jelenté be azon veszteséget, mely a M. Tud. Akadémiát f. hó 5-én érte:

Még egy gyászjelentésre hí föl engem a szomorú kötelesség. Intézetünk tagjai közt, az elmúlt hét folytán, hó aratása volt a halálnak. Az érett aggasztán mellett nem kimélte az ereje teljében levő fiatal

II.

férfi sem. *Torkos Sándor*, váltótörvényszéki ígató, akadémiánknak a nyelvtudományi osztályban levelező tagja, mint e hozzám küldött halotti jelentéséből bizonyos, h. hó 5-én, életének még csak 32. évében, Sopronban, elhunyt. Ha méltó kegyelettel áldozánk az élemedettől ősz érdemeinek: fájdalommal tekintünk az elpusztult reményekre is, melyek az ifjával sirha szálltak. *Torkos Sándor*, az akadémia közönsége és más folyóiratokban megjelent értekezései által, oly tehetségnek bizonyítá magát, kitől a nyelvtudományi terén sok hasznos, sőt újat is várhatunk volna. Szorgalmas tanulmányon s buvárlási szenvedélyén kívül az anyai nyelvnek amaz ép érzékével is meg lévén áldva, mely nélkül a tudomány soha nem biztos eléggé: már is jeleit alta őrfügelmének a nyelv körül. Ő volt az első, ha jól tudom, ki észrevette, hogy szenvedő formánk, a nyugoti nyelvek befolyása alatt átváltozóban van, egyszerűbb segédigei alakok. E tény ellen, mely szemünk láttára történi irodalmunkban, méltán szólalt fel gúnyos boszankodással; mert új szavak fölvétele a nyelvbe nem árt a nyelv szellemének, de a szokásai, s a mi legfőbb, *nyelvtani* alakok teljes elváltozása, felbomlása, nem a művelt és művelés alatt levő nyelveken, hanem csak a barbár kor viszonyságai alatt állókön szokott megtörténi. Valóban sürgető szükség, hogy a t. Akadémia *Torkosnak* a hagyományát örökben elfogadjá, és gátot vessen a nyelvi alak feloszlatásnak.

III.

A philos.- törvény- és történettudományi osztályok 1865. október 2-án Dessewffy Emil előnöke alatt tartott ülésén:

A folyó év nyarán, alig egy pár havi idő közel immár másodszer fordul elő a szomorú alkalom, hogy egyszerre ugyanazon ülésben az akadémia két-két belföldi tagjának gyászos elhunytát kell jelentenünk. Alig hangzott el a hír, hogy társatunk veterán bajnoka, ki intézetünk bölcsőjénél is már ott vala, *Bartal György*, igazgató és tiszteleti tag nincsen többé; midőn újabb veszteség híre szárnyalá be ritkuló sorainkat, jelentve, hogy *Mészáros Imre*, philosophiai osztályunk levelező tagja, szintén elhunyt. Ő, ki mint egyszerű vadkerti plébános és esperes *Népvédelési közleményei* és egyébektől 1858 körül vonta magára az akadémia figyelmét, annyira, hogy azon év december 15-én taggá választott; — akadémiai értekezésében *Seneca mint bölcsész* ismertetését tűzé ki feladatául; komoly szándékát tanúsítva, hogy akadémiankkal, mely őt megválasztá, a tudományok művelésében közreműködjék; a mi nekünk eredményeül *A társadalom és keresztényiség* című dolgozatát említhetem. De egyházi felelőseinek bizalma kiragadván vidéki csendes magányából, a birodalmi székvárosban telepíté meg, hol, mint Esztergom főegyházi kánonok, a Pázmány-intézet igazgatóságát vevé által e terhes és fontos hivatalával a szinai vizsgáló és egyházi könyvbírói nehéz tisztét is egyesítvén. S talán e foglalatosságai, majd később gyöngékedése akadályozták gyakoribb megjelenését az irodalmi terén, s korlátolt akadémiai munkásságát a még élete munkabírói delén túl sem igen haladott férfúnak, ki 54 éves korában hunyt el Bécsben, szept. 25-én.

S még ezzel sincs befejezve a gyászjelentések sora. Az akadémia külföldi tagjai közül is kivette arányos részét a halál. *Bárá Baumgartner András*, természettudományi osztályunk külső levelező tagja, Bécsben a tudományok császári akadémijának elnöke, több akadémiai, tudós társaságok és egyesületek, részint tiszteleti, részint valóságos és levelező tagja, stb., folyó évi július 30-án, hosszas szenvedések után, élete 71-ik évében csendesen elhunyt.

IV.

1867. márczius 18-iki összes ülésből való a következő gyászjelentés:

Tekintetes Akadémia!
Íme, a gyászjelentések szinte állandó tárgyak lettek üléseinken. Új év óta negyedszer teljesíttem e szomorú kötelességet; mi, az esztendő folyamára arányítva, ismét tetemes veszteségek bajjaitól gerjesztheti. Nem szükség mondanom, hogy ez alkalommal az Igazgató *Tanács*, egyszersmind a tudományok Akadémiánk tiszteleti tagja, *Lonovics József* kalocsai érsek halála képezi szomorú jelentésem tárgyát; mindnyájan tudjuk, hogy a derék főpap e hó 13-án itt Pesten elhunyt, s pár nappal később, a kalocsai érseki sirbaltba, örök nyugalomra bocsátattott. Nem is feladatom e helyt vázolni egy hosszú életet, mely gazdag volt mind érdemek és jutalmakban, mind szenvedésekben; nem kísérhetem meg szónoklatai és irodalmi jelességeinek méltóságát se; mely utóbbiak, még 1843-ban arra birtak az Akadémia, hogy őt tiszteleti tagjai közé válassza. Az Akadémia, elhunyt jelesjei során, intézkedni fog, hogy *Lonovics* emlékezete is egy hozzá méltó, teljes emlékszeléddel újíttassék meg; a mit e perczben tehetünk: kívánjunk csendes nyugalmat a meg-hidégült porokra.

V.

Ugyanazon év decz. 16-án tartott összes ülésen jelentette be *Arany Bérczy Károly* halálát, ily szavakkal:

Kötelességim legsúlyosabb részét teljesíttem, midőn egy-egy elhunyt tag halálát kell bejelentem. S a jelen év folytán már tizenkettő halottról hangzik itt a gyászjelentés: megdöbbentő arány, milyen 1858 óta nem fordult elő. *Bérczy Károly*, nyelv- és széptudományi osztálybeli levelező tag, folyó hó 11-én, még csak 47 éves korban, elhunyt. Benne egy finom műveltségű embert és írói vesztettünk el, ki a szépirodalmi, jelesül a beszély-írás terén már a 40-es évek óta jó hangzású nével birt, ki közelebb az orosz Puskin legjelesebb művének irodalmunkba áttulésére által műfordítóink kevés számát örvedetesen gyarapította: s kit az Akadémia azon szolgáltatásiért választott leginkább tagjai közé, melyeket egy külön s azelőtt kevésbé művelt szakban, a *kedvtelési* (sport-) irodalom meghonosítása, jelesül «Vadászati Műszótára» s «Vadász- és Verseny-Lapja» által a magyar nyelvnek tón. Mint szépirodalmi pályaművek bírálója, mind haláláig részt vett az akadémiai munkálkodásban, s művelt nemes ízlése, biztos ítéllete e terén is Akadémiánk előmenetelére volt.

A t. Akadémia intézkedni fog, hogy emlékezete közöttünk megújítsa; most kívánjunk békés nyugalmat hajúvaira!

VI.

Az 1868. január 27-iki összes ülésén:

Tek. Akadémia!
A hirlapok meghozták a döbbséget tudósítást; a család gyászjelentése is megérkezett: *Erdélyi János* nincs többé! Séténem e percz hangulatát s a jelenlevők érzelmeit, ha részletes adatok felhordásába eszrekedném arra nézve: ki volt ő? Majd eljön a kegyetes visszaemlékezés órája, midőn felszámítjuk a veszteséget, melynek e pillanatban csak sulya borít el. A mi leginkább fáj, az, hogy e jelesnap, — mint előtte annyi más, — még szinte nem vala túl «élete munkabírói delén» s ő a munkát nemcsak bírta, hanem egész lélekkel teljesíté is. Költő, műbíró, bölcsész: e három jelesség összhangzatban fejlett s jutott érettegre nála; mint költő, néhány darabjában senki mögött nem, — mint műbíró, az egyetemes a nemzetivel kapcsolva, mindenkor a jelen színvonalán áll, s tetemes része van benne, hogy költészetünk a hazai föld érintése által megizmosodjék; mint philosoph, épen hazai bölcsészetünk kisedd pantheonának oszlopait rakja vala, midőn a kéréhelhetlen halál, a még csak 54 éves férfit, e hó 23-án oly váratlanul kivágtá sorainkból. — Legyen áldott emlékezete!

VII.

Az 1869. január 18-iki összes ülésből:

Szemerei *Szemere Bertalan* meghalt 1869. jan. 18-án. Ő az Akadémia munkabírója 1840-ben szept. 5-én választott levelező tagja volt. Külföldre menekülése után, az akkori súlyos idők alatt, nem lehetett nevét az akad. Növénynyve fölvenni; s a hazai állapot jobbra fordultával sem vétett az újra fel. — Az illető (úgy hiszem törv. tudományi) osztály felhívandó, hogy emlékszeléde iránt gondoskodjék. — Temetése idejét még nem tudom. — Budán történik az.

VIII.

Az 1869. október 4-iken tartott összes ülésen:

Midőn a szünidő elmulásával szerencsém van a Tek. Akadémiát ismét üdvözölni, fájdalom, nem tehetem azt a nélkül, hogy meg ne emlékezzen azon veszteségre, melyet Akadémiánk e szünidő folytán halál által szenvedett. Számárinylag a jelen év nem látszott oly mostohának e részben, mint előző; de mintha sietett volna kipótolni mulasztását, a szünidő alatt csakhamar egymás után két tagtól foszta meg bennünket a halál keze: egyik az *őz Karácson Mihály*, történettudományi osztályunk levelező tagja, kit a közelebbi időkben gyakran láttunk olvasó asztalunknál; másik a természettudományi osztály ismételve jutalmazott tagja, *Greguss Gyula*, ki férfinokra még sokat ígérő delén vált meg tőlünk. Amaz aug. 29-én, ez szept. 5-én hunyt el. *Mixta senum ac juvenum densetur funera, nullum saeva caput Proserpina fugit.* A tekintetes Akadémia méltóztatik elhatározni, hogy az illető osztályok az elhunyt emlékezetének megújítása felől gondoskodjanak.

Egyszersmind nem mulasztatom el, hogy az Akadémia egy alsóbb rendű tisztviselőjének, a sok oldalulag művelt, fáradsatlan, bár szerencsétlen *Sasku Károly* főjavítóknak jan. 22-én történt halálát fel ne említsem. Szegénységben, mint él, halván el: az Akadémia gondoskodott tisztességes eltakarításáról.

IX.

Az 1872. október 7-iki összes ülésen:

Dr. Schaffranek, az Új-Orleansi Akadémia titkára, köszönnév az Akadémiánk által küldött könyveket, egyszersmind jelenti, hogy *Vallas Antal* még 1869. jul. 20-án meghalt, miről rövid idő alatt a halotti bizonyítványt is igéri megküldeni. «Akadémiánk — úgymond — Prof. Vallasban a tudomány egyik hű apostolat, Magyarország legjobb fiait egyikét vesztette el. Requiescat in pace!»

X.

Az 1875. április 26-iki összes ülésen:

Mély fájdalommal mutatom be, úgy a családi, mint az erdélyi unitárius egyház által kiadott gyászjelentést *Krizsa János* tagtársunk, a székelj tájszólások és népköltészet kincseinek legavatottabb gyűjtője — maga is költő — folyó évi márcz. 26-án történt gyászos haláláról, — s nem kevesebb fájdalommal olvasom fel a következő levelet, stb.

Arany akadémiai hivataloskodásának ez emlékei egyes papirlapokra, nagyjórészét a beküldött gyászjelentésekre vannak írva, a nála szokott gonddal és csinnal. Némelyiket előbb ironn stilizálta meg, azután tintával is kitöltötte a betűket, alighanem csak azért, hogy mint jegyzőkönyvi mellékletek megmaradjanak.

1866. elején meghalt gróf *Dessewffy Emil*, az Akadémia elnöke. Aranyra várt a kötelesség, hogy szavakat adjon annak a mély fájdalomnak, mely a tudós testületet elfogta, s egyszersmind vigasztalja az elhunyt férfiú özvegyét és családját. S Arany az alábbi részvétirátban mesterileg oldotta meg feladatát:

Méltóságos Grófné!

A Magyar Tudományos Akadémia, e hó 10-én tartott rendkívüli ülésében, mély megdöbbenéssel vette a gyászírt, hogy tisztelve szeretett Elnöke nincs többé az élők közt. A fájdalom, mely minden arcon tükröződik vala, észintén hirdeté nagyságát ama veszteségnek, melyet az első perczekben érzeni igenis, de teljes mélysége szerint belátni és felfogni nem vala képes a gyülekezet. Maga a díszes hely, a hol szomorú összejövetelt tartá; emlékezés mind arra, mi e tudományos intézet újabb életében buzdító, emelő, lelkesítő — anyagi és szellemi virágzását előmozdító történet; kétséges tekintet a jövőbe, hol az izesen hagyott nyomok pusztasága oly vizsgálatlan kilátást enged: minden, minden a nemes Elhunynak élénk, de hasztalan visszaohajtással gerjeszté a szívüket, hogy a megfosztás árztelme annál leverőbb legyen. Mert hová tekinthetne maga körül az Akadémia, hol legelső pillantása Gróf Dessewffy Emil érdemeivel ne találkozzék!

Azonban e lesújtó érzelme közepett is megemlékezék a gyűlés azon szívekről, melyeket szorosabb mert bensőbb, szentebb mert családi, közteli egyesít vala a Dicsőülte: melyek elválása tehát a legmélyebb szakadás nélkül nem történehetett. Ha a bölcselém képes volna, Méltóságos Grófné, balszamírt nyujtani a vérző kebelre: ez Akadémia összes tudományát felajánlana, hogy enyhítse azok fájdalmát, kik szeretett Elnöke szívéhez legközelebb voltak. Így, nem tehet mást, mint hogy néma tisztelttel álljon meg az övénél szentebb fájdalom előtt; időtől s a keresztény vallás gyógyító erejétől várva el annak enyhületét.

Egy van, mi által az Akadémia, igazi részvételt e nagy keserűségben kifejezheti: azon intézkedéseinek összege, melyek által felejthetlen Elnöke szomorú emlékezetét megtisztelni és fenntartani elhatározta, s melyek közt egyik óhajtása a Dicsőültekné szobrát az Ő alkotta palotában felállítatni; egyszersmind arczképét, elhunyt jelesjei Pantheonjában, termében, felfüggesztheti. Ha a kegyelet ily nyilvánulási csak rövid és muló enyhületet is nyujthatnak a gyógyíthatatlan sebekre: az Akadémia legbensőbb részvéte, hálája és kegyelote, melylyel az elhunyt nemes poroknak áldozik, legyen Méltóságodnak és a Méltóságos Családnak némi vizsgálatásul.

Kelt a Magyar Tudományos Akadémiánknak 1866. évi január 10-én tartott rendkívüli összes üléséből. Méltóságodnak

alázatos szolgálói:
Arany János, titkok. *Báró Eötvös József*, másodelnök.

Olvasva e mesteri kézzel írt levelet, mely mindenha példányokozatnak, nemcsak nyelvezete bilincsel e bennünket, hanem az a meleg érzés is, mely minden sorából kisingárik. El lehet mondani minden időkre, hogy az *Arany tolla* volt az Akadémia *arany tolla*.

ARANY JÁNOS ÉS PETŐFI SÁNDOR.

Gyulai Páitól.

S *Arany* akkor sem szorult másra, ha idegen nyelven kellett levelet írnia. Angolul, francziául és olaszul egyforma könnyűséggel fogalmazott. A Dante születésének hatszázados évfordulója alkalmával Florenzben 1865 május hóban tartott emlékünnepe rendező bizottsága *Aranyhoz* írt leveleiben óhajátást fejezte ki, hogy ez ünnepeken Akadémiánk is képviseltesse magát s az ez alkalommal kiadandó albumba magyar munka is vételessék föl; az Akadémia elhatározta, hogy Lukács Móríczt tisz. tagot kéri föl képviseletére, a Dante-album számára pedig *Arany*nak *Dantéről* írt költeményét küldi meg, több száz példány díszesen kiállított lenyomatban. Toldy Ferencz pedig megígérte, hogy a magyar Dante-irodalmat tárgyzó dolgozatot fog írni. Erről *Arany* sajátkezűleg írt olasz levélben értesítette a Dante-bizottság titkárát, *Ghivizzani Gaetanót*.

Első titoknokai jelentését *Arany* az 1865. évi ünnepélyes közgyűlésen tartotta. E beszéde, mely az akadémia évkönyveiben megjelent, hű tükre azon év munkásságának, mely *Aranyt* a titoknokai székbe szólította. Mily végtelen szerénység a bevezetésben s a beszéd befejezésében! Amott kétségek maradosák, hogy a kép, melyet nyujtani akar, nem lesz elég hű s a szerinte tökéletlen rajz nem fog megfelelni az akadémia sokoldalú munkálkodásának; emitt a mérték legalsóbb fokára leszálló szerénység, midőn az akadémia halottja iránt rója le kegyeletét s *Szalay László*ról emlékezik, «kinek elvesztése mint tisztviselő is — úgymond — mennyire érzékeny csapás intézetünkre, semmi sem hirdeti hangosabban, mint épen az ellentét, hogy én állok megürült nyomán!»

Tizenkét évig volt *Arany* az Akadémia főtírkára. 1877-ben mind inkább érezvén egészsége hanyatlását, lemondott főtírkári hivataláról. Lemondó levele a következőleg hangzik:

Nagyméltóságú gróf *Lónyay Menyhért* elnök úrhoz és a Magyar Tudományos Akadémiához intézett alázatos lemondó levele a bentírt főtírkárnak.

Nagyméltóságú Gróf, Elnök Úr, Tekintetes Akadémia!

Erdőm hanyatlása mindinkább s napról-napra meggyőző arról, hogy a Tekintetes Akadémia iránt csak az által teljesíthetem már legjobban, kötelességemet, ha a főtírkári hivatalról, melyet a T. Akadémia érdemeim kívül rám ruházni kegyeskedett, valahán lemondok.

Midőn — már csaknem tizenkét éve — a Tekintetes Akadémia bizalma által ösztönözve, a titoknokai állást elfoglalni merészelttem: gyöngeségim érzetében már akkor kijelentém, hogy szolgáltatatom csupán kiségtőnek, rövid ideig tartó kísérletnek óhajtom vétetni, helyemet átengedendő avatottabbnak, mihelv a T. Akadémia bizalma ilyenben öszpontosul. A Tekintetes Akadémia kegyes elnézése és támogatása azonban lehetővé tette nekem e hivatalt mostanig folytatnom, miért legforróbb hálámat nyilvánítom.

Méltóztatassék tehát a főtírkári választás iránt oly módon intézkedni, hogy szünidő után, az ülések megnyitásával, helyemet már önüdől tölthesse be.

Mély tisztelettel maradván
Buda-Pesten, 1876. június 7-én
Nagyméltóságú és a Tekintetes Akadémia
alázatos szolgálója

Arany János,
főtírkár.

Az akadémia, mint tudja van, nem fogadta el *Arany* lemondását; helyettesítéséről gondoskodott s egy évre szabadságot adott neki. *Arany* 1878-ban ismételte lemondását, melyet az akadémia akkor sem fogadott el s még egy évre meghosszabbította szabadságát. 1879-ben harmadik ízben kérte fölmentését a titkári hivatalról; az Akadémia akkor elfogadta lemondását, s mint hogy kitént, hogy főtírkári fizetését, a melyet az alapszabályok 58. §-a élethossziglan biztosított neki, már a lefolyt két év alatt sem vette igénybe, és ismételve kijelentette, hogy azt végleges visszalépése után sem fogja elfogadni, határozottat, hogy legalább az akadémia palotájában általa elfoglalt lakásnak további megtartására kéressék föl s egyszersmind tiszteletbeli főtírkár címével ruházottat fel.

De *Arany* a lakást sem akarta ingyen. Végrendeletében ezer forintot hagyott az Akadémiának mintegy megtérítésül a haláláig élvezett lakásért. Az akadémia ezzel az ezer forinttal kezdte meg emlékszelőjára az aláírását.

Dr. BOBOVSZKY SAMU.

rátságban élt át, mint egy szép álomra. Költeményei között négy-öt vonatkozik a csatatéren minden nyom nélkül eltűnt barátjára. Kora büszkeségének nevezi, üstökösnek, melyet az élők nemzedéke csak egyszer lát s többé soha. Sirját nem tudni, hol van. Bizonyára ott minden véreseppől új virág kel és több márdar zeng ott a ligeten. Gyakran megjelen álmaiban, de esténként ébren is hallja könnyű lépteit és fülebe cseng hangja. E bus emléké egy hosszú életen át folytat kiséri. Harmincz év múlva is látja őt s úgy elmélkedik róla, mint a kit a hellén kor rég mythoszi alakká emelt volna, de így is vázamos övezi emléket; míg kortársait az idő aggítja, ő mindinkább ifjúl, szelleméből semmi sem vész el, firől fira száll, mint egy közös eszme. Általában *Arany* élete utolsó heteiben sokat emlegette *Petőfit*, meg akart jelleni szobra leleplezésének ünnepején, bár mindentől visszavonulva élt s rég óta nem vett részt se nyilvános, se magángyülekezetben. És épen azon nap reggelén lett rosszabbul s egy hét múlva épen azon déli órában halt meg, melyben barátja érzészobra föl-emelkedett a Duna partján. De bár a sors oly korán elválasztotta őket egymástól, a magyar nemzet emlékezete örökre összefűzi költői alakjokat, mint egy kor ikerzüllőit, egymás kiegészítőit. *Arany* mint férfiú lépett a költői pályára, *Petőfi* költői munkássága a férfiú kor küszöbén szakadt meg. *Arany* ifjúságát a *Petőfié* pótolja, a *Petőfi* férfikorát az *Aranyé*. A magyar ifjú ajkán mindig hangzani fognak *Petőfi* szerelmi és szabadságdalai; a férfiú *Aranyból* fogja mérteni az élet küzdelmeinek eszméit, érzéseit, fájdalomát és vigasztát. *Petőfi* költészetéből századokra kibangzik a kardok csatogása, a trombita hangja, az ágyúdörög, a diadal mámore. *Arany* költészetében a késő unokák is érezni fogják a hazafi könnyét, gyászát, bilincset, a legyőzött Magyarország sárhaját és szenvedése érényeit. És mindkettő raizaiban örökre fennmaradnak fajunk szellemi törekvései, nemzeti vágyai, jellemző sajátságai, hogy az újabb nemzedéket mintegy megóvják az elfajulástól.

VÁLASZ PETŐFI SÁNDORNAK.
Arany János költeménye.

Zavarva lel kem, mint a bomlott czimbalom;
Órdl a szívem és méris saját belé,
Hányja-veti a hab: méris e nagy jutalom?
Petőfit barátul mégsem érdemelé.

Hiszen pályadíjul ez volt kitűzve ...
Szerencse, isteni jó szerencse nekem!
Miskép szerény művem vetem vala tűzbe:
Mert hogyan lett volna nyerni reményiségem?

És mily sokat nyerék. Pusztán a pályabér
Majd elhomályosít, midőn felém ragyog:
De hát a ráadás! ... Lelkem lelkeig ér
Hogy drága jobb kezéd osztályosa vagyok.

S mi vagyok én, kérded. Egy népi sarjadék,
Ki törzömnek élek, érette, általa;
Sorsa az én sorsom s ha dalra olvadék,
Otthon leli magát ajakimom dala.

Akartam köréből el-kivándorolni:
Jött a sors kereké és utfére vágott
S midőn visszafel bujókolkolék, holmi
Túske közöl szedtem egynehány virágot.

Jöttek a bú-gondok úti cimboráink,
Összebarátkoztunk, összeszoktunk szépen,
Én koszorút fűztem, ők hamiskodának,
Éltépték fűzém fél elkészületben.

Végre kincset leltem: házi boldogságot,
Mely annál becsesb, mert nem szükség érzeni;
És az Iza partján ama hű barátot* ...
Nem is mertem volna többet reményleni.

Most, mintha üstökös csapna szűk lakomba,
Éget és világit Jellemem leveled:
Ó mond meg nevemmel, ha folkeres Tompa,
Mily igen szeretlek téged s őt is veled.

VÁLASZ PETŐFI SÁNDORNAK.

Arany János költeménye.

Zavarva lel kem, mint a bomlott czimbalom;
Órdl a szívem és méris saját belé,
Hányja-veti a hab: méris e nagy jutalom?
Petőfit barátul mégsem érdemelé.

Hiszen pályadíjul ez volt kitűzve ...
Szerencse, isteni jó szerencse nekem!
Miskép szerény művem vetem vala tűzbe:
Mert hogyan lett volna nyerni reményiségem?

És mily sokat nyerék. Pusztán a pályabér
Majd elhomályosít, midőn felém ragyog:
De hát a ráadás! ... Lelkem lelkeig ér
Hogy drága jobb kezéd osztályosa vagyok.

S mi vagyok én, kérded. Egy népi sarjadék,
Ki törzömnek élek, érette, általa;
Sorsa az én sorsom s ha dalra olvadék,
Otthon leli magát ajakimom dala.

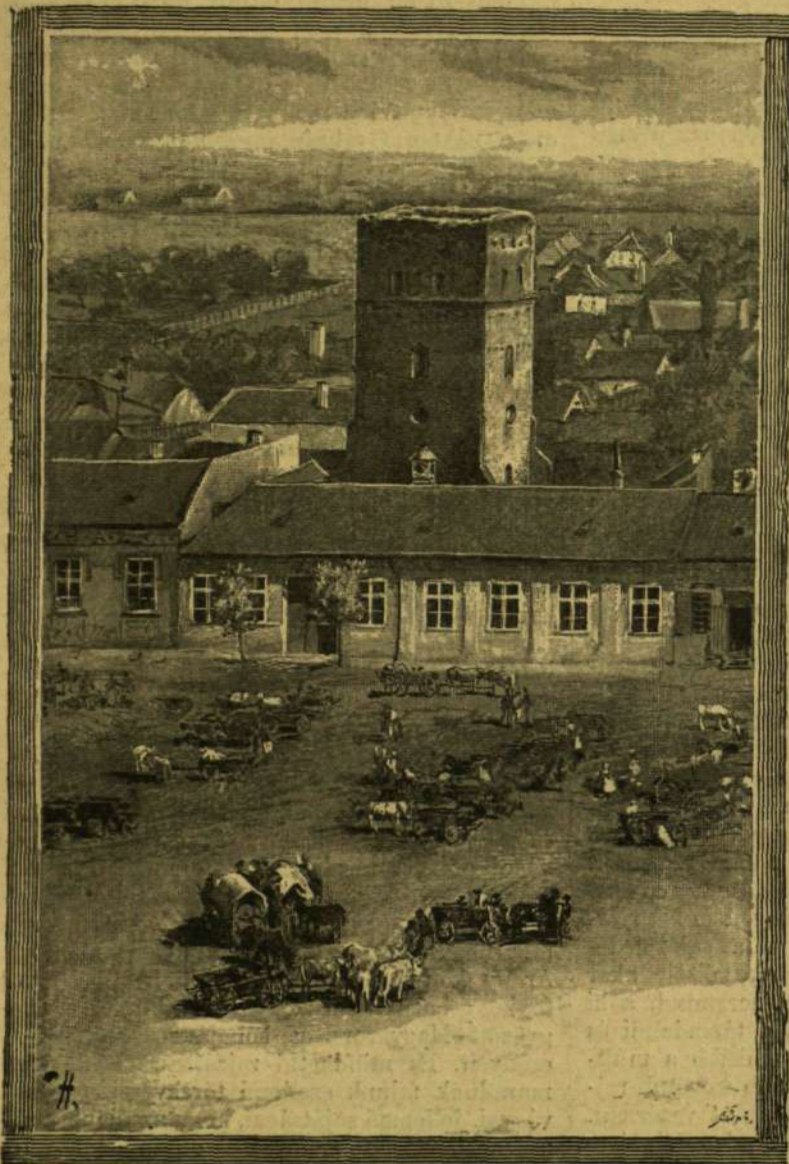
Akartam köréből el-kivándorolni:
Jött a sors kereké és utfére vágott
S midőn visszafel bujókolkolék, holmi
Túske közöl szedtem egynehány virágot.

Jöttek a bú-gondok úti cimboráink,
Összebarátkoztunk, összeszoktunk szépen,
Én koszorút fűztem, ők hamiskodának,
Éltépték fűzém fél elkészületben.

Végre kincset leltem: házi boldogságot,
Mely annál becsesb, mert nem szükség érzeni;
És az Iza partján ama hű barátot* ...
Nem is mertem volna többet reményleni.

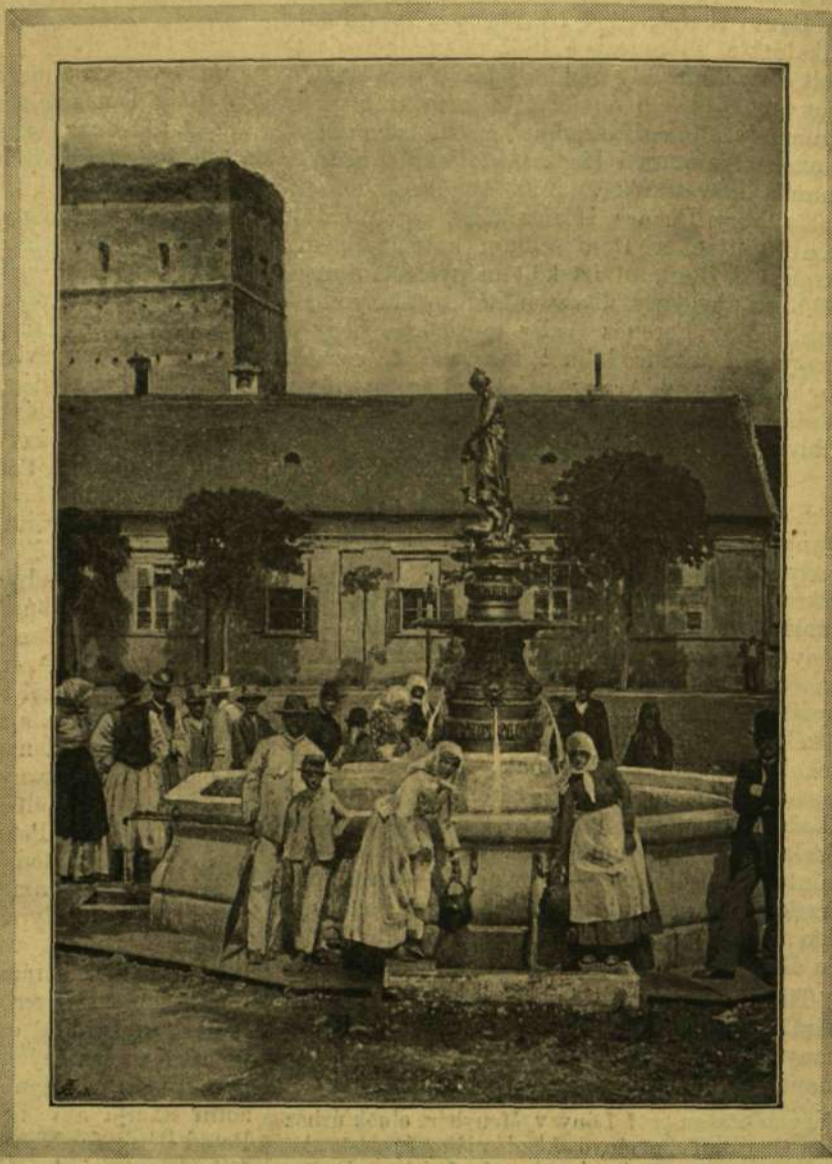
Most, mintha üstökös csapna szűk lakomba,
Éget és világit Jellemem leveled:
Ó mond meg nevemmel, ha folkeres Tompa,
Mily igen szeretlek téged s őt is veled.

* Szilágyi István, Maramaros-Szigeten.

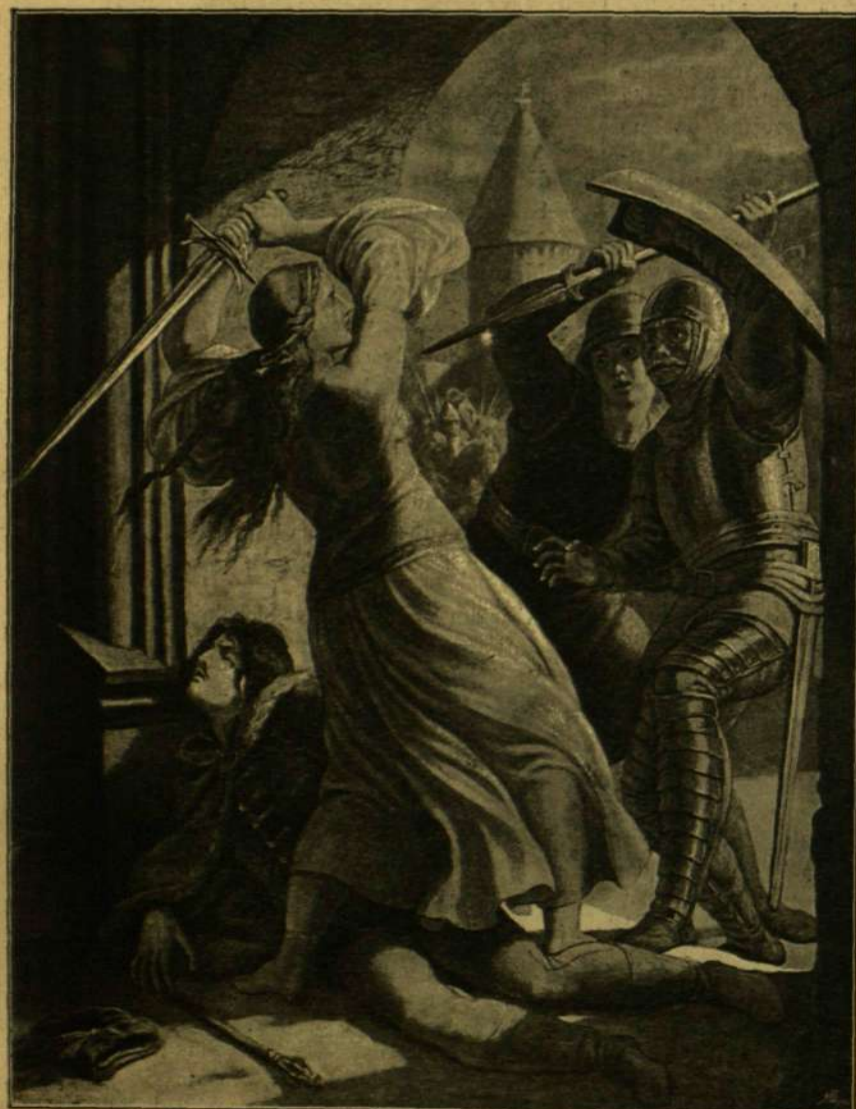
A NAGY-SZALONTAI CSONKA-TORONY.

Háry Gyula rajza.

A NAGY-SZALONTAI CSONKA-TORONY, ELŐTÉRBE AZ ÚJ ARTÉZI KÚT.

Fénykép után.

AZ EGERI LEÁNY.

Lots Károly festményei.

MÁTYÁS ANYJA.

AZ ARANY-ALBUMBÓL.

ARANY JÁNOS EGY KIADATLAN VERSE.

Arany Jánost végső éveiben, midőn hosszú hallgatás után néhány versét kiadja a «Buda-pesti Szemlé»-ben és lapunkban, sokat ostromolták a különböző lapok szerkesztői kiadatlan verseikért. Az «Őszikék» szép tisztán le voltak másolva abban a kapcsos könyvben, a melyet Gyulai Pál ajándékozott Aranyknak: de a köny-

KÉPEINKHEZ.

Arany János szobrának leleplezése alkalmával lehetőleg egy csoportba foglalva mutatjuk be mindazt, a mit eddig a képzés és képfaragás a költőre vonatkozólag előállított.

Első sorban Arany János arcképeiről teszünk említést. Mai számunkban a költőnek minden eddig ismeretes arcképét közöljük: még pedig 1848-ból és 1856-ból, a melyeket Barabás Mik-

tüléte férjét, a kinek még utolsó éveiben gondját viselte; 1885-ben halt meg. Arany Juliska Széll Kálmánné ifjú korában hunyt el 1866-ban. Ezt a csapást a mélyen sujtott apa alig volt képes elviselni, miről első cikkünk végén bővebben van szó. Aranyéknak életben levő fiuk, Arany László mellett egyetlen vigaszuk a még mint csecsemő árván maradt unoka, Széll Piroska volt, a kit nagyszülői neveltek maguknál a legfőbb gondnal és szeretettel. Az aguló költőnek, mondhatni, valóságos szemé-

Than Mór rajza.

AZ ARANY-ALBUMBÓL. — CSALÁDI KÖR.

vet féltékenyen őrizte s alig egy-két meghitt barátjának mutatta meg. De mert annak híre volt, hogy a kapcsos könyvben több kiadatlan költemény van: a költő nem zárkozhatott el a szerkesztők elől. Ilyen hangulatban írta Arany az alább közölt sorokat, a melyeket a Gyulai Pálnál levő eredetéről közlünk.

Szenvedek én egyben másban,
Vén hurutban, fulladásban,
Rokkant ideggyengeségben,
Félvaktságban, sükettségben
S impertinens dicsőségben.

lós rajzolt; továbbá a Horovitz festménye után készült rézmetszetet, a melynek eredetijéül egy 1863-ban készült családi fénykép, Arany János első fényképi fölvétele szolgált; s még más kettőt, a melyek szintén fényképek másolatai: egyik 1879-ből, mikor «Toldi Szerelme» megjelent, s néhány hónapig minden könyvkereskedés kirakatában látható volt a költő arcképe; az utolsó 1880-ból való. Ez bottal és kalappal tünteti föl Arany Jánost, a mire czélzást is tett a kép alatt olvasható négy sorban.

Családjára vonatkozólag annak a három nőnek mutatjuk be arcképét, a kik a költőnek legjobban szívéhez voltak növe: a felesége, leánya és unokája arcképeit. Aranyné, mint tudva van,

fénye volt Széll Piroska s még is énekelte élte vége felé egy pár költeményében. 1886. júliusában halt el virágjában.

Az Arany János életében fontos szerepet játszó helyek közül is többet bemutattunk.

Nagy-Szalontán legnevezetesebb volna az a ház, melyben Arany János született. De, mint ő maga írja, «híre, pora sínesen már az öreg háznak». E helyett azt az egykori, 1620 körül épült Csonka-tornyot, a hajdu várda utolsó maradványát mutatják be képeink, mely a város főterétől keletre s ez idő szerint még minden oldalról házak közé szorítva emelkedik, s melyet a város a végből sajtított ki, hogy Arany ereklyéinek muzeumává alakíttassa át.

Míg ez az átalakítás megtörténne, a már régebbi idő óta gyűjtögetett ereklyék ideiglenesen a reform. gimnázium épületének egy földszinti szobájában vannak elhelyezve. Egyik képünk a szobának azt a részét ábrázolja, melyben Arany Ággya (utolsó nyugvó helye), pipatartója, írószerekkel s apróságokkal megrakott íróasztala, egy kis diszasztala, életében készült mellszobrá, meg egy karosszéke áll, míg a falon körös-körül a temetési gyászszorongók szalagjai függenek. Ugyancsak itt vannak még, bár a képen nem láthatók: Arany utolsó öltözet, ruhás és könyves szekrénye, botja, stb., általában sok kisebb-nagyobb tárgy, melyek mindegyikéhez fűződik valami emléke.

A Csonka-torony szomszédságában levő tágas tért pár év óta egy artzi-kút díszíti, melynek kitűnő vize valóságos áldás a Sárrét posványaitól környezett városra nézve.

Nagykőrösi tanár korában a főgimnázium épülete mellett egy kisded házában lakott Arany János. Később az iskolaépület tovább folytatása miatt eltűnt ez a csöndes kis hajlék s ma csak

A Margit-szigeten megkedvelt s meg is énekelt tölgyei elkísérték végső nyugvó helyére, a kerepesi-úti temetőbe is, a végképen elhallgatott «agg fülemile» sírja köré, mely fölül egy orosz-lábakra álló egyszerű kőkoporsót emelt fia sarkophagul, egy háromszögű kerteskét csináltatott, annak három szögletébe pedig egy-egy tölgyet ültettek, hogy hadt teljesebbé be az írásvágya, melyet a Margit-szigetet dícsőítő egyik kedves költeményében így fejezett ki:

«A tölgyek alatt szeretek pihenni,
Hova el nem hat város zaja, semmi.»

Arany János műveinek illusztrációi közül hármat mutatunk be ezúttal, az Arany-album után, a mire Ráth Mór úrtól, kinél e díszmű ez előtt másfél évtizeddel megjelent s ma nap-ság teljesen elfogyott, az engedélyt előre kikér-tük. Közülük az első az «Egri leány» IV. szaka-szához tartozik, midőn a leány kirohan a ked-vesét meggyilkoló cseh rablókhoz s maga is viaskodik velük; mert a kedvese véréből, mint a költő mondja, egy csepp szívére esett, a mi

alakjait is bemutatjuk. Így bemutatjuk a szobor-főalakját, az ülő s magában méléző Arany Já-nost s a szobor talapzatán levő művészt, Strobl Alajost; aztán a szobor két mellékalakját, Toldit és Piroskát, a milyeneknek azokat a «Toldi sze-relmé»-ből ismerjük, Benkő Kálmán ur amateur-fényképei után. Talán fölösleges is megjegyez-nünk, hogy e fővételek az agyagminták után készültek Strobl Alajos műtermében. A leleple-zés csak 14-ikén levén: magáról a ma már érez-öntvényben a Nemzeti Múzeum előtt levő szo-borról csak ezután adhatunk képeket.

EGYVELEG.

* Havasi hírlap. Egy vállalkozó amerikai a Was-hington-hegy csúcson rendezett be nyomdát, a hol egy hírlapot is ad ki «Among the clouds» (A felhők között) címmel.

* A czápák is hanyatlanak. Hajdan fogtak még oly példányokat, melyeknek hossza 21 méter volt s foga 12 1/2 centiméter hosszak, ma a leghosszabb czápa-fog már csak 37 milliméter.

ARANY JÁNOS LAKÁSA NAGY-KÖRÖSÖN.

képen láthatjuk azt a szerény fészket, melynek falai közt annyi vezetéses férfi megfordult vendégül, míg Arany volt a gazdája, s melynek szűk szobáskáiban annyi remek költői alkotás született. Élete vége felé a kies Margit-sziget volt az a hely, hol a beteges költő nyaranként örömet tartózkodott, üdülést keresve a hatalmas tölgyek tiszta levegőjű árnyékában. Ma is «Arany János tölgyei»-nek hívják azt a pompás facsoportot, mely a bájos sziget felső végén, a pompás fürdő-épület közelében áll. Maga a tulajdonos, József főherceg adta e fáknek ezt az elnevezést, mint a ki állandóan gyöngéd figyelemmel volt a nagy költő iránt. E facsoporton fölirattal is meg van örökítve Arany ott tartózkodásának emléke. De ő maga még maradandóbban megörökíté e «tündérvölgy»-ben volt időzéseit s illetőleg József főherceg gyöngédsége iránt érzett halálját egyebek közt azzal a szép versszakkal, melyet «Toldi szerelmé»-be halála után rendelt be-iktatni a 104-ik verszakk után 105-ikül eképen:

A négy fűz elárult, sarjai tán ének
Ma is, oltalmában fejedelmi személynék,
Ki, hogy e szép sziget rá szálla idővel,
Beszövé nagy multját virányos jövővel.
S hagyta, hogy a környék agg fülemilje
Éneke utóját ott ézenyicéje,
Aztán hallgata ott várja halált...

aztán boszúra hevítette, de ő belőle «sem lett egri asszony», eselést az egyenetlen harcban. A második illusztráció Mátyás anyját mutatja, a ki sóvárogva lesi a pillanatot, hogy fiát lássa s csakugyan látja is, hogy jó a holló üzenetével. A harmadik a «Családi kör» genréképe, a mint olvasóink ismerik. Ezzel kapcsolatban megjegyezzük, hogy az ősszel egy új, nagyszabású díszmunka indul meg szintén Ráth Mór kiadásában: Arany János összes balladái, Zichy Mihály páratlan szép illusztrációival.

Arany János és Petőfi Sándor kéziratának is több hasonmását mutatjuk be ez alkalommal olvasóinknak. Itt látható Petőfiének az a levele, a melylyel legelőször üdvözölte Arany Jánost. E mellé van csatolva az ugyancsak Aranyhoz írt üdvözlő lelkeshangú költemény s magának Aranynak 1858-ban ehhez írt pár sornyi megjegyzése. Aranynak e költeményre adott Válasza lapunk más helyén olvasható. Bemutatjuk a Toldi kéziratának is néhány versszakát, aztán Aranynak még egy más, élete vége felé írt költeményét. Ehhez mellékeljük Petőfiének Arany-ról és a Csonka-toronyról készített rajzvázlatait.

Nemzeti ünnepélyünk mostani tárgya Arany János szobrának a leleplezése levén: az egész szobor kis mintájának rajzán kívül fő- és mellék-

* Zante szigete, melyet újabban a földrengés annyira megrongált, most csaknem az elsüllyedés veszélye előtt áll. A sziget partja körül a tenger két-szer oly mély lett, mint azelőtt s a szárazföld több-helyen süllyedt. Érdekes, hogy a zante katasztrófával egyidejűleg az Etna ismét nyugtalanodik.

* Drága levélbélyeg. New-Yorkban nemrég ár-vertek el egy 2 cent névértékű brit-guyanai rózsaszínű levélbélyeg 1850-ből. Ebből a bélyegből csak hat példány van, három a British-Múzeumban, kettő egy angol és egy francia levélbélyeg-gyűjtő tulajdonában. Ezt a hatodik példányt 2050 forintot vették meg.

* Az orleansi szűz, d'Arc Johanna, végre mégis-szentté lesz. Legalább a pápa már határozatot mon-dott ki a beatificatio tárgyában, mely első lépés a-szentté nyilvánításához.

* A Brocken-hegyen a Harz hegységben, melyet a boszorkányok tanyájának hittek, most igen szép-messzelátó tornyot építettek, honnan 668 községet lehet megkülönböztetni, köztük 89 várost.

* Ösvértenyésztés kalföldön. Érdekes megem-líteni, hogy míg nálunk az ösvér csak ritkaság-számba megy, addig Spanyolországban 1 millió ösv-ér, Olaszországban 300 ezer, Franciaországban 270 ezer, Amerikában pedig mintegy 2 millió 300 ezer ösvér van. — Ez állatok ára az említett álla-mokban rendesen magasabb, mint a közönséges kocsiba való lóé.

ARANY JÁNOS SZOBRA.

AZ ARANY-SZOBOR FŐALAKJÁNAK MINTÁJA
STROBL ALAJOS MŰTERMÉBEN.

A magyar nemzet nagy költője, Arany János, alig hunyta le örökre a szemét, nyomban megindult az országos gyűjtés s nemzeti köz-adakozásból aránylag rövid időn együtt volt a szoborra szükséges százezer forintnyi összeg. Ekkor megalakult a szobor-bizottság a magyar tudományos akadémia elnöke, Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter elnökele alatt. A bizottság 1887-ben kihirdette a pályá-zatot, melynek kitűnő eredménye lett.

A pályázatban összes kiválóbb szobrászművé-szeink részt vettek. A pályázatra tíz pályamű érkezett. Zala György két, Strobl Alajos, Kiss György, Szécsi Antal, Tóth István, Bezerédi Gyula, Szász Gyula, Róna József és Keszler Adolf pedig egy-egy mintával vettek részt a ver-senyben. A pályaművek több hétig közszemlére voltak kitéve a városi Igéret nagy iparcsarnokban, s közönség és sajtó egyhangulag elismerte, hogy a pályázat a magyar szobrászok erős tehetségé-ről és hivatottságáról tesz tanubizonyosságot.

A bíráló bizottság maga sem tudott válasz-tani a sok jeles mű közül és végre is szűkebb pályázatot hirdetett a két legsikerültebb terve-zet készítője, Strobl Alajos és Zala György kö-zött. Zalának a pályaműve igen érdekes mű-vészeti alkotás volt. A költőt ülő alakban öröki-tette meg. Mögötte magas talapzaton lebegett műzsája, a ki a költőt megkoszorúzza. A műzsá-ban Arany János kedves unokájára, Piroskára lehetett ismerni.

A szűkebb pályázat, mely az 1888-ik év őszén járt le, Strobl Alajos lett a győztes azzal a művével, mely aztán a végleges szobormű mintájául szolgált.

Strobl Alajosnak már régebbi idő óta országos

hire van. Alig múlt harmincz éves s nevét már is egész sereg művészeti alkotás tette ismertté. Leg-kiválóbb alkotásai: Perseus, a Deák-mauzóleum Génuszsa és szarkofágja, fővárosunknak egyik nevezetessége, Henneberg tábornok síremléke és igen sok mellszobor, köztük a királyé, József fő-hercege, Klotild főhercegnőé, László főher-czegé, Hohenlohe herceg főudvarmesteré, Liszt Ferencé, Zichy Jenő grófé, Pulszky Ferencé, stb. stb.

A művész eleinte a várbazár egyik termében dolgozott. Ez azonban szűk és alkalmatlan volt arra, hogy benne egy monumentális emléket el lehessen készíteni. A közoktatásügyi miniszte-rium már régebbi idő óta tervezte, hogy az eperkerti művésztelepen, a festő-mesteriskola szomszédságában, szobrász-mesteriskolát állít fel a magyar kir. mintarajziskola kiegészítése-képen. Strobl tanára levén ennek az intézetnek, a miniszter elhatározta, hogy a szobrász-iskola vezetőjévé Stroblt teszi meg. Csakhamar fede-zetet is találtak az új intézet költségeire.

A Deák-szoborra begyűlt összegből mintegy harminczezer forint fölösleg maradt meg s a minisztertanács beleegyezett, hogy ezen a pén-zen kulturális műintézet állíttassék fel. Így épült fel a szobrászati műterem, mely egyik dísz-e a művésztelepnek. A görög stílusú, magas földszintes épületben van egy óriási műterem, a hol a művész bármilyen monumentális szobor mintáját felállíthatja. Egy felülvilágítással ellá-tott vestibulum s jobbra egy kis műterem, hol a művész kisebb munkáit mintázza, a bejáratól balra van az iskola, melyben a szobrász-növe-nékek dolgoznak. Az iskolának több jeles tanít-ványa van, köztük Holló Barnabás, a ki az akadémia palotáján levő Széchenyi-emléktáblát mintázza.

Strobl gyönyörűen rendezte be új műtermét, melyben mindjárt hozzáfogott Arany János szobrának mintázásához. A művésznek rendki-vüli nehézségekkel kellett megbirkóznia. Első volt ezek között az, hogy Strobl életében nem ismerte, sőt sohasem is látta Arany Jánost.

Arcképek és a családtagok előadása nyomán saját fantáziájából mintázta meg tehát a költő arczát és alakját. Nem utolsó dicséret, hogy Aranynak minden ismerőse a megszólamlásig hűnek és jellegzetesnek mondja a szobrot.

A művész azt a pillanatot ragadta ki a költő életéből, a mikor a műzsának áldoz. Arany János ott ül a Margitszigeten egy kőpadon, kedvenc tölgyfái alatt, egyszerű magyar ruhában, kissé hajtott testtartással. Térdén van a híres «kap-csos könyv», melybe első költői gondolatait szokta volt jegyezni s a melyet oly féltékenyen őrzött. A költő alakja mély érzéssel és erőteljes realiztikus felfogással van megteremtve. Bár előtte a könyv, nem abba néz, hanem a szabad természetbe, mely őt mindig inspirálta. Meg-látszik, hogy el van mélyedve gondolataiba s valami nagy, költői eszmén elmélkedik.

E fő alaknak, mely oly híven jellemzi a nagy költőt, méltó kiegészítője a talapzat alsó részén levő két mellékalak: Toldi és Piroška. Strobl ezzel a két alakkal kívánta jelképezni az «eposz»-t és a «népköltészet»-et.

Toldiban a művész a magyar heroszt, nem-zeti mondánk halhatatlan hőst igyekezett elénk állítani. Olyannak akarta őt megörökíteni, mint a milyennek Arany jellemzi őt Toldi előbeszé-dében:

«Rémlik, mintha látnám természetes növést
Pusztító esatában szálla öklelést,
Hallanám dübörgő hangjait szavának,
Kit ma képzelnék Isten haragjának.
Ez volt ám az ember, ha kellett, a gáton,
Nem terem ma párja hetedhét országban:
Ha most feltámadna s eljöne köztetek,
Minden dolgát szemfényvesztésnek hinnétek.»

A művész sok erővel alkotta meg Toldi alak-ját. Hatalmas alakja csak úgy duzzad az erőtel. Testén rövid újjas bőring van, s mint Arany mondja, «meztelen karjában dagadtak az erek». Válláról medvebőr kacagány omlik alá, melyet ökölbe fogott balkeze balterdéhez szorít. Jobb-jában tartja izmos buzogányát. Jobbfelől van pajzsa, melynek domborműve az általa legyő-

ARANY JÁNOS SZOBORÁNAK MINTÁJA STROBL ALAJOSTÓL.

zött «álmok cseh» levágott fejét ábrázolja. Mellette van Anjou-liliomos kardja. Mindkét lábán sarkantyús saru van, melyet lábászárára csavart szíjak tartanak.

Fekete fényképe után rajzolta Goró L. AZ ARANY-SZOBRA NAGY-SZALONTÁN.

Férfias arczán elszánt komolyság ül. Érezzük és látjuk, hogy Toldi nemcsak kalandos vitéz, hanem tragikus hős, a milynek Arany jellemezte. Csak hogy tragikumja nem külső, mint a szomorújátékok hőseié, hanem belső. Szívét bánat marcangolja, lelkét bú emészti. Bűnhődik könnyelműségéért, melyvel Piroskát eljártította, s elvesztett lovagi becsületéért. Ezért bujdosik messze földre, viv száz csatát, keresi a halált, nyomorog és küzd. Végre e nagy szenvedések árán tisztul meg lélekben és erkölcsben egyaránt.

A művész ezt az önmagával meghasonlott, az emberekkel és saját lelkével harcban álló, s természetnél fogva rettenthetetlen hőst állítja elének, a kiről Arany két sorban oly találó képet rajzolt:

«Mint komor bikái, olyan a járása,
Mint a barna éjféli, szemé pillantása.»

Megkapó ellentéte Toldinak a talapat másik felén levő Piroška, a ki átszellemült arczeal pillant fel a költőre és tölgykoszorút nyújt fel neki. Piroška a Toldi-trilogia legköltőbb alakja, a kit Arany szíve vérevel rajzolt meg és költői kedélye aranyos derijével sugározott körül. «Toldi szerelmé»-nek egyik legragyogóbb része a hatodik ének bevezetése, melyben Arany lírai ömléngéssel emlékszik meg leányáról és bálványozott unokájáról:

«Az a komoly érzés játszi kedély mellett,
Melyért idegennek is szeretni kellett;
Nyílt szív, ajak és arc, nevető nagy kék szem...
Róla vetett árnyék: de nem ő az még sem.»

Szerencsés ölete volt a művészeknek, hogy a népköltészet muzsáját Piroška alakjában tűntette fel. A bájos leányalak magyar ruhába van öltöztetve s bár arca hasonlít az antik szobrokhoz, de azért igazi magyar típus.

Stroblnak szerencsésje volt e két mellékalak mintázásában, hogy kitűnő modelljei voltak. Akkortájt mintázta ugyanis Széchenyi Béla gróf leányának, Széchenyi Alice grófnőnek a mellszobrát. A fiatal grófnő azután megengedte a művészeknek, hogy Piroška alakjához felhasználja az ő sikerült mellszobrát. Toldi mintázásához pedig a magyar atletikai klub legrobusztusabb bajnokai ültek a művészeknek. Innen ez alakok plasztikai közvetlensége.

A szobornak kiegészítő része még elől a turul-madár, mely lanton áll s hátul két aláarcz, mely Aranynak Aristophanes-fordításaira vonatkozik. Egyetlen felirata az emlékeknek:

«Arany»

és alatta egy arany csillag.

A szobrot a volt Turbain, jelenleg Beschorn-féle budapesti érezőöntőműhelyben öntötték bronzból. Öntése kitűnően sikerült. A sárgás érczet antik patina fűdi. Az alakok másfélszeres ember nagyságban készültek és súlyuk mintegy kétszáz métermássa.

A talapat harasztai kőből épült, Schickedanz Albert tanár tervei szerint. Az egész renaissance stílusban van tartva, de görög és római ornamentikája némileg kapcsolatba hozza a Nemzeti Múzeum klasszikus főhomlokzatával.

A szoborbizottságnak, jóllehet a szobor néhány rövid esztendő alatt készült el, három elnöke volt: Trefort Ágoston, Stoczek József és Eötvös Loránd báró. Az elsőnek köszönhető, hogy a szobor a múzeum kertjében nyert elhelyezést. A szobor helyének kijelölése sok vitára adott okot. Trefort azután, nehogy a vita inkább elmérgesedjék, a múzeum kertjét hozta javaslatba, a melyet a bizottság is elfogadott.

Ott áll az ércszobor nemzeti kincseink tárháza előtt s büszkén hirdeti — nem Arany nagyságát, mert azt minden emléknél jobban hirdetik az ő munkái, — hanem a magyar nemzetnek nagy költője iránti elismerését és kegyeletét.

Dr. Kovács Dénes.

ARANY JÁNOS MŰVEINEK UTOLSÓ KIADÁSÁI.

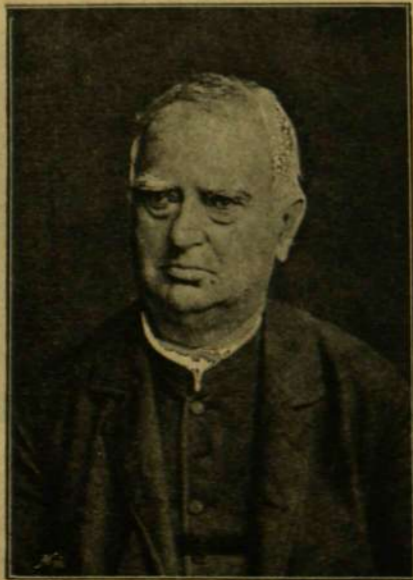
Arany János munkáinak legteljesebb kiadása Ráth Mórnál jelent meg. Az utóbbi évtizedben ez a kiadók terjesztette a költő műveit leginkább. Még magával a költővel egyezkedett Ráth az utolsó teljes kiadásra, de annak megindulását már Arany nem érte meg. Ugyancsak ő adta ki a hátrahagyott verseket, prózai műveket és levelezést is. Ráth Mór kiadásai a következők:

Arany János összes munkái, hátrahagyott iratai és levelezése. Fényes emlékiadás. Legnagyobb 8-rét, dupla velin-papíron, csak néhány példányban nyomtatva. (Edition de l'amateur.) Számos műmelléklettel, facsimilével, stb. 12 kötet. Fűzve 55 frt. Könyvkedvelők rendkívül díszes felbörkötésében 90 frt.

Összes munkái, hátrahagyott iratai és levelezése. Első teljes díszkiadás, 12 nagy 8-rédfűti kötet. Fűzve 40 frt 60 kr. Fényes díszkötésben 58 frt. Könyvkedvelők felbörkötésében 63 forint. Angol kötésben 52 frt.

Összegyűjtött munkái. Kis 8-r. kiadás, nyolcz kötet. Fűzve 15 frt, Fényes díszkötésben 23 frt. Angol kötésben 20 frt 60 kr.

Hátrahagyott iratai és levelezése. Nagy 8-réti díszkiadás, négy kötet, Tartalom: I. Arany László bevezetése. Öneletrajz. Versek. Jegyzetek. II. Arany László bevezetése és jegyzetei. Prózai munkái. III. IV. Arany László bevezetése és jegyzetei. Arany János levelezése író barátival. Mellékletek: Rézmetszetti arczkép azon olajfestményű mellkép után, melyet Horovitz Lipót festőművész egy 1863-ki fénykép — Arany első fényképi főlvétele — nyomán készített. Rézmetszetti arczkép azon fénykép után, mely 1880-ban készült és melyre a «Melyik talál» költeménye vonatkozik. Ezen költemény hasonmása az arczkép alatt látható. Petőfi által 1847-ben rajzolt arczkép és a nagy-szalontai Csonka-torony Petőfi által készített rajza. Arany Jánosé, leánya Juliska és unokája Széll Piroška arczképei. Arany János szülőházának, Nagy-Szalontai főterének és csonka toronyának látképei. A geszti park és remetelak Mézőly Géza festménye után. Arany nagy-kőrösi lakóházának látképe. Az Arany-család azon czimere, színnyomatban, melyre Toldi Szerelme XII. énekének 112. strófája vonatkozik. Arany János 4 köl-

Kóren István, Petőfi Sándor aszód-i tanítója.

Háry Gyula rajza

ARANY JÁNOS SÍRJA BUDAPESTEN A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

ményének és 4 levelének hasonmása. Petőfi Sándor Arany Jánoshoz intézett első levelének és költeményének, úgy Arany Petőfi Sándorhoz intézett levelének hasonmása 1847-ből. Tompa Mihály Arany Jánoshoz intézett levelének hasonmása 1868. július 31-éről kelt, kevéssel halála előtt írt utolsó levele. Arany János síremléke stb. Fűzve 15 frt 60 kr. Fényes díszkötésben 22 frt. Könyvkedvelők felbörkötésében 23 frt. Angol kötésben 19 frt 60 kr.

E kiadásból közli lapunk mai száma Arany Jánosnak 1863. és 1880. évi arczképét, Petőfi Sándor Aranyhoz intézett levelének és költeményének, úgy szintén Arany János «Szívem» című költeményének hasonmását.

PETŐFI SÁNDOR ASZÓDI TANÍTÓJA.

— Kóren István. —

A szarvasi temetőben immár két sir domborul, hova a magyar irodalom mivelői kegyelettel tekinthetnek. Az egyik sir hantja besüppedt, fejénél az obeliszket bevonta az idő moha. E sirban nyugszik a magyar irodalom legrapszodikusságba talentuma, Vajda Péter; a másik sirt a napokban hantolták fel. A nyirkos temetőrögökben nem serkedt még egy fűszál sem a tavasz melegétől. E sirnak néhány napos lakója Kóren István, egykor Petőfi tanára Aszódon. A napokban temették el az érdemes férfit hatvan éves tanári működés után. Ravatalnál öregek gyászoltak, mint volt tanítványok. Karakterisztikus alakja hunyt el vele a régi tanároknak; a kinek nem eszkoz volt a tudomány, hanem élvezet addig, míg megszerezte. Jellemzően bizonyítja ezt az a körülmény, hogy mikor ötvenkét éves tanári működése után 79 éves korában nyugalmába vonult, elhatározta, hogy megtanul görögül. Félévi kitartó tanulás után már beszélte Homeros nyelvét. A mai gyenge idegű nemzedékben ilyen akaraterőt találni ritkán lehet.

Hogy az iskola lelke a tanító, Kóren mindjárt pályája kezdetén igazolta. 1832-ben hívták meg Aszódra az ottani algyimnáziumhoz, és már 1835-ben szép hírt szerzett az ő donatusainak, meg syntaxistáinak. Petrovics István mészáros-ember letétre azzal igyekezett elhátrítani Sándor fiáról az esetleges «veszélyeket», hogy Aszódra vitte Kóren keze alá. Az érdemes tanár maga így mondta el ezt nekem:

1835 szeptember 3-án mutatta be az apja Petőfit. Korához képest elég jó növésű, különben makacs fiúnak látszott. Apja a szülői szeretet megindító szavaival kért, hogy vigyázzak jól a gyerekre. Megjegyezte, hogy Pesten a fiú mindig csatangolt. Arra is kért, hogy vállaljam el a fiát kosztba; de arra, legényember lévén, nem vállalkozhattam. Hogy azonban Sándor felügyeletem alatt legyen, abban egyeztünk meg az apával, hogy ott fog kosztolni a fiú is, a hol én. Így került Neumann-ékhöz. Azonban nem sokáig voltunk így, mert Neumannéknál való étközésem életnek ko-

moly fordulatot adott; elvettem Neumanné nagyobbik leányát, Juliát, attól kezdve Petrovics Sándor az én kosztosom lett.»

Arra a kérdésünkre, hogy emlékszik-e hiven Petőfi gyermekkori vonásaira, Kóren körülbelül így felelt:

«Emlékszem. Későbbi arczképeinek egyike sem hasonlít hozzá. A gyermekarcok néha a felismerhetetlenségig megváltoznak. Ilyen volt Petőfi is. A színész azonban hamar kitért belőle. Sokszor deklamációkon kaptam, a minek persze örültem. Nekem is — tót predikációkra kellett készülnöm abban az időben. Együtt kergettük szónokló hadonásainkkal az aszód-i verebeket az iskolakertben.»

A vad zseniket, a kik nem tanultak, azt vetve okul, hogy Petőfi sem tanult és a számárpadban ült, kiméletlenül leszdítá.

«Ostobaság! A zseni sem nő műveletlenül az árokparton. Nem tudom, ki terjesztette Petőfiről ezt a hírt; én azonban mondhatom, hogy Aszódon nagyon jól tanult. Órán kívül mindig olvasott. Tanulótársai el is neveztek Könyves Sándornak.»

Többször elbeszélte nekünk a jó tanár, különösen jutalomképen, ha jól viseltük magunkat, mint lett színészsze «a Sándor».

1838-ban Aszódra valami vándor színészhad vetődött. Sándor ekkor 15 éves volt. A fiut ez a gyűlevész színész nép egészen kiforgatta magából. A penzumokkal adós maradt; ellenben annál szorgalmasabban bújtá a színházat. Egészen elhültem, — mondta a tanár, — midőn egy reggel beállt hozzám «a Sándor», hogy adjam ki a bizonyítványát, mert ő színészsze lesz. Természetesen letérítettem. (Itt jelezte, hogy a letérítés egy kicsinyt szigorúan, nádpálczával történhetett.) De féltém, hogy a kura nem lesz tartós sikerű. Féltém pedig annál inkább, mert értésemre esett, hogy a gyerek valami Boreza nevű színész nébe beleszeretett. Azonnal megírtam a dolgot az apjának, ki csakhamar megérkezett és az én gyógyszeremet sokkal nagyobb mértékben ismételte a fiun.

«Soha sem felejtém azt az érzékeny jelenetet, mikor Petőfi mind ennek ellenére fölsaport színészsze. Ismét eljött hozzám az apja s tanácsot kért, mit tegyen. Bizony együtt könyeztünk a «félretévedt» gyereken.»

A tanár úr itt még keményebb szavakat használt, mert gyűlölte a színészeket. «Nem pálya ez, fiaim! meg ne szomorítsátok szülőiteket.»

Kóren mindig áradozva, kegyelettel emlékezett Petőfiről. Azokat az evőszközöket, melyekkel Petőfi asztalánál evett, ereklyékként őrizte, később a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta, miről már évekket előbb, 1881-ben Sipos szarvasi közjegyző készítette az átadási okiratot. Ezeket az evőszközöket Petőfi édes anyja küldte fel «szeretett fiának» abban az időben, mikor Sándor Kórennél étkezett. Az evőszközök díszes, gyönggyel himzettokban voltak, melyet a jó édes anyja maga himzett fiának, hogy meglepje vele. Sándor felettből gondosan őrizte e kedves emlékeket; de, mikor színészsze lett, hogy Kórennél gyanut ne keltsen, e kedves emlékeket odahagyta. Jó helyen voltak. Az öreg úr hiven megörizte azzal a virágrajzzal körített iskolai vizsgálati emléklappal együtt, mely szintén Petőfi keze munkája. 1881-ben, midőn az emléktárgyakat közjegyzői letétbe tette, e szavakat mondotta meghatottan:

«Nem szívesen válok meg e tárgytól, melyek bennem mindenkor kellemes emléket keltettek; de öreg ember vagyok, biztos helyen akarom tudni a nagy szellem eme féltékenyen őrzött emlékeit.»

Petőfi három évig tanult Aszódon. Mikor Pista öccse is oda került, Petőfi maga mutatta be Kóren tanárnak az öccsét e szavakkal: «A múlt esztendőben engem olyan jól tanított, hogy öcsémet is elhozhat magammal. Ajánlom a tanár úr jó indulatába!»

Abban az időben, mikor Petőfi Aszódon tanult, a syntaxisták szent esküt tettek, hogy közös ellenzékét képeznek a Kóren tanár zsarnok tilalma ellen. Petőfi is benne volt a szövetségben, mikor a véd- és daczszóvség lelepleztetett; ő is kikapta a maga részét, mint a tanár sógora, a vezér, Neumann Károly.

Egy közlékenyebb pillanatban azt is elbeszélte a tanár úr, hogy mért ültette Petőfit, habár nagyon rövid időre, a számárpadba. Ez egy kissé regényes történet. Petőfi Cancryni Emilia aszód-i

ARANY JÁNOS TÖLGYEI A MARGIT-SZIGETEN.

Dörre Tivadar rajza.

árvaléánykához szerelmi verseket írt. A versek, hogy hogy nem, a leánya tanítójának a kezeibe kerültek, ki viszont Kórennek mutatta be a szerelem igaz költőjének eme gyermekkori kísérleteit. A tanár úr ez időben Petőfi költészetére vajmi keveset adhatott, mert az osztálytársak örömeire beültette érte a szegénypadba.

«Petőfi daczos természetét jól ismertem, — mondotta; — de ekkor nem ellenkezett. Szinte csodálkozottam, mint tűri az önéfű, makacs fiú ezt a megalázást. Szerelmi lyrája különben teljesen platói érzelméről zengett. A kis Emmikével ő sohasem beszélt. A kis leány aztán később fiatalon halt el.»

Érdekes vonásait ismertette Kóren a régi iskolai módszernek. Tudvalevőleg ő őt osztályt tanított. A donatus, a két grammatikát és a syntaxist. A három alosport két tanteremben volt. Két helyen egy időben nem lehetvén, úgy rendelkezett, hogy az egyik tanteremben a fejlődötbb iskolások helyettesítsék őt. De Kóren mindig ellenőrizte, hogy mit csinálnak a szomszédban. Az osztályok ajtóira lyukakat fűrt s azokon kukkantott át néha, s ha hibát vett észre, ő maga lépett föl tanári erélyével. Tanönyve nem volt; hanem jegyzeteket készített a tanítványaival s azok saját füzeteikből tanultak. Az önképzésre nagy gondja volt, mert a magyarázgatásra nem volt idő. A szorgalom megjutalmazására kiváló gondot fordított. Sűrűn osztogatott ösztönző-díjakat, de csak úgy, ha azokat a három májusi fagyos szent, Servác, Pongrácz és Bonifác megengedte; mivel a tanulása ösztönző díjak gyümölcsösének elismert természetvénei voltak. Egy jó körte, alma, mely a tanár úr előtt kellett elkölteni.

Életének utolsó percéig egész fűdeségében megmaradt két szenvedélye: a botanizálás és a tót nyelvet íránt való nagy szeretet. Az öreg úrra a nyolczvanas években pánszláv törekvéseket fogtak. Ráfogás volt; nem érdemelte meg. E sorok írója maga is három évig tanulta tőle a tót nyelvet, még pedig két okból. Mert az öreg a tót nyelvet önként tanuló diákjainak szívesebben megadta a «kitűnőt» (néha a «jeles» helyett) és főleg, mert ezek a tót órák rendszeresen a lakásán folytak le, a hol előbb a konviktus hiányos kosztját fejezte meg a jósvívi ember, az önkéntes tót sereget alaposan megvajaskenyezetvén. Ezért voltak a tót órák kiváltképp keresettek, édes apjának egy éddig ismeretlen dolgáról vett tudomást, arról, hogy apja állandóan három-négy szegény diákokat segélyezett. Ezekről, habár nagy titokban, könyvet vezetett, úgy, hogy csak

néhány héttel a szarvasi gymnáziumnak ajándékozott. Kitűnő fűvészes volt az öreg úr, Európa több hírneves botanikusával levelezett. Növénydekei közül sokan nevezetes sikerekkel művelik a tudományt és ágát. A botanikus felülmulta benne a tót nyelv tanárát, mert míg erre (még a vajaskenyérre) nem fogott önkéntes hallgatókat, egész kilencz évig, másik szenvedélyének halála előtt még három nappal is áldozott és kertjében nézegette a gyümölcsfák, fűgyak életere támadását.

Békésmegyében az értelmiség nyolcz tizede tanárul tisztelte az érdemes férfit. Nevéhez a diákcsínyek egész legendája fűződik, mert a szívjóságban pártatlan öreg ur sokszor volt tárgya a csintalan diákok évődéseinek. De ezekről a szárnyaló diákcsínyekről is el lehet mondani, a mit Deák Ferencz mondott a róla elnevezett budai keserűvíz-forrásról: «Az én nevemet viseli, de nem az én tulajdonom.»

Kóren István 1805-ben decz. 21-én született Domonyban, Pestmegyében. Apja Kóren Márton szűcs volt, ki igen vallásos szellemben nevelte fiát. A gymnáziumi osztályokat Selmeczbányán, a theológiát Pozsonyban végezte. Önnél előbb (1828—1832) Osztrólokára nevelének, majd Besztercebányára ment elemi iskolai tanítóknak. 1833-ban Aszódra választották meg az ottani algyimnázium vezetésére s ott huszonhárom évig működött. 1836-ban megnősült, nőül vévén Neumann Juliát, kivel 30 évig boldog családi életet élt. Neje 1864-ben hunyt el. 1856 óta a szarvasi gymnáziumban tanította főleg a botanikát, mely legkedvesebb tárgya volt. 1884-ben ment nyugdíjba ötvenkét éves tanári működés után. Nyugalma első éveiben sokszor hallották tisztelői:

«Nem tudom elképzelni, hogy lehetek meg az én kedves iskolám nélkül.»

Kóren lelkiismeretesen elkészült minden tanítási órájára, egész felszázadnál tovább tartó működésével klasszikus példát adott, hogyan kell a kötelességnek ezt a körét betölteni.

Adataim kibővítésére és esetleg némi homályosságok eloszlatására, mielőtt a fenti sorokat leírtam, az elhunyt tanár fiahoz, Kóren Pál békés-esabai lelkész úrhoz fordultam. Részben neki köszönöm adataimat. Mondja, hogy most, midőn a napokban néhai apja iratait rendezte, édes apjának egy éddig ismeretlen dolgáról vett tudomást, arról, hogy apja állandóan három-négy szegény diákokat segélyezett. Ezekről, habár nagy titokban, könyvet vezetett, úgy, hogy csak

holta után tudta meg ő, a fia is, hogy apjának e nemű segélyezési több százakra rúgnak.

Mennyi önmegtartózkodás kellett ehhez, a kinek csak 400 forint évi nyugdíja volt!

Olyan ember volt, a ki hetven éves korában tanult meg görögül. Olyan ember, ki a mai hiú világban titkos jöttéve. Olyan ember, a ki négy-száz forintból tisztességesen megélt és még másokat is segélyezett.

Lehetséges ez?

Áldja meg az isten porában is a ritka embert, ki ennek lehetőségét egész életével tanusította.

VERNER LÁSZLÓ.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA NAGYGYŰLÉSE.

A tud. akadémia május havában szokta tartani nagygyűlését, mely oda itéli a jutalmakat, kitűzi a pályakérdéseket és megválasztja az új tagokat.

Az osztályok tanácskozásai. E hó 9-ikén délelőtt az akadémia három osztálya tartott külön tanácskozást, megállapítván az akadémia nagygyűlése elé terjesztendő tárgyakat.

Az első osztályt (nyelv- és széptudományi osztály) illeti meg az idén az akadémiái nagyjutalom odaítélése. Ez 200 arany s a Magyar nyelvörténeti szótár érdemes szerkesztői, Szarvas Gábor és Simonyi Zsigmond részeltnek benne.

Második osztály. (Történelem, államtudomány, bölcsezet.) A pályázatok eredménye a következő: A Beck Miksa-jutalom (Budapesti bankok története) nem adatik ki.

Az első osztályt illeti meg az idén az akadémiái nagyjutalom odaítélése. Ez 200 arany s a Magyar nyelvörténeti szótár érdemes szerkesztői, Szarvas Gábor és Simonyi Zsigmond részeltnek benne.

Harmincharmadik osztály. (Természettudomány és matematika.) Az egyetlen pályázat, mely a Magyar gabona nitrogéntartalma című műre ki volt tűzve, eredménytelen maradt.

A nagygyűlés első napja. Május 10-ikén kezdődött a tulajdonképeni nagygyűlés b. Eötvös Loránd elnöklele alatt.

A vasárnapi közlés programját következőkben állapították meg: 1. Előnöki megnyitó beszéd, báró Eötvös Loránd akadémiai elnökötől.

Az osztályok jelentésait a jutalmakról és pályázatról a nagygyűlés helyben hagyta.

Az 500 ftos Lévy-ajándék (Berzenyi életrajza) dr. Vácz János tanár, lapunk dolgozó társja nyerte.

Az 500 ftos Lévy-ajándék (Berzenyi életrajza) dr. Vácz János tanár, lapunk dolgozó társja nyerte.

Az osztályok által tagok ajánlottak felett a szavazást a május 12-iki gyűlésre tűzték ki.

Az igazgató tanács. Az akadémia igazgató tanácsa május 11-ikén ült össze b. Eötvös Loránd és Szász Károly elnöklele alatt, hogy meghallgassa Fejérváry Kálmán ügyész jelentését az alapítványokról, az Akadémia anyagi ügyeinek jogi állásáról s ezzel kapcsolatban arról való értesítését, hogy a Rudács br. és Skublics féle hagyatékok mintegy száz-ezer forinttal fogják gyarapítani az Akadémia vagyonát.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

A 'Höfoglalás' képe a párisi Szalonban. A május elsején megnyitott párisi szalonban ott van Munkácsy óriás nagyságú képe, a 'Höfoglalás' is, és méltó feltűnésre okoz. Néhány kisebb francia lap kicsinyléssel szól róla, nálunk is lehetett olvasni egy pár ilyen cikket, melyekből többi közt az is kitűnt, hogy a kik írták, még nemis látták a képet.

'A Gaulois' szerint: Munkácsy fényesen oldotta meg feladatát, művében erőteljesen megmutatta harmonia ömlik el. A 'L' Autorité' írja: 'Egy hatalmas mű ragadja meg figyelmünket. Ez Munkácsy fenséges műve, melybe a művész egész tehetséget, lelkét, gondját lehelt...

Munkácsy képe a párisi Szalonban. A május elsején megnyitott párisi szalonban ott van Munkácsy óriás nagyságú képe, a 'Höfoglalás' is, és méltó feltűnésre okoz.

Munkácsy képe a párisi Szalonban. A május elsején megnyitott párisi szalonban ott van Munkácsy óriás nagyságú képe, a 'Höfoglalás' is, és méltó feltűnésre okoz.

úgy végül kiemeli, hogy Munkácsy képe az ideai Saló egyik legjelesebb műve.

A római költészet története. A tud. akadémia könyvtárába szállították a 'Római költészet története' című terjedelmes és kimerítő munkájának harmadik kötetét is megjelent Katona Lajos fordításában.

Katonáknál cizem egy kötet rajz jelent meg Sajó Aladártól, ki a katona-életet festőgeti elég élénk tollal.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia május 8-iki ülésén Tóth Lőrincz elnökölts a nagyszámu hallgatóság gyűlt össze.

Dr. Alexander Bernát, mint levelező tag tartotta székfoglalóját 'Nemzeti szellem a filozófiában' cím alatt, egy nagyobb munkából mutatott be részletet.

Az Arany-szobor leleplezése. Arany János szobrát e hó 14-ikén leplezik le a Nemzeti Múzeum kertjében.

Az erdélyi múzeum-egylet e hó 9-ikén tartotta Kolozsvárt közgyűlését Szász Domokos püspök elnöklele alatt.

Finály Henrik titkár előadta, hogy az egylet jóvedelmei az állampapírok konvertálására miatt csökkentek s e miatt a kiadásokat is apasztani kellett.

Az erdélyi múzeum-egylet e hó 9-ikén tartotta Kolozsvárt közgyűlését Szász Domokos püspök elnöklele alatt.

MÍ UJSÁG?

A leendő angol trónörökös menyasszonya. György yoriki hercegné, a walesi herceg fiának jegyválasztását Teck Mária hercegnővel, hivatalosan s közzétették.

Május 14-én: déltűn 4 óraker sda-hangverseny az iparcsernyok előtt.

Uram! Legyen szabad remélnem azon kegyes engedélyt, hogy Ó királyi Fenségné, a hercegnőnek és Önnök azon rég őhajott örömhír hallatára,

hogy a 'Times', mai számának jelentése szerint a yoriki herceg Ó királyi Fensége Fenségéd leányát eljegyezte, kifejezhessem teljes szívvel erdő örömlémet, melyet senki más úgy nem érez, mint magyar honfitársaink.

Teck herceg válasza Duka Tiwadar levelére.

White Lodge Richmond May 6. 93. Kedves dr. Duka! Leányomnak a yoriki herceggel való eljegyzése alkalmából kifejeztem szívvelyes szencsekvánataim mindannyian a legvála-abb szívből köszönettel, Önnek szavai, valamint azon hitre, hogy honfitársait, — kik az enyimek is, — ezen esemény érdekelni fogja, mélyen meghattottak bennünket.

Az Arany-szobor leleplezése. Arany János szobrát e hó 14-ikén leplezik le a Nemzeti Múzeum kertjében.

1. Himnusz; éneki a budai dalárda. — 2. Báró Eötvös Loránd, a szobor-bizottság elnöke, üdvözlő a vendégeket s a szobrot, lelepleztetvé, a kormány gondjára bízta.

Budapest emelkedése. A sugarat és körutat által az utolsó husz év alatt egészen átalakult Budapest ismét nevezetes építkezések előtt áll.

Az Arany-szobor bizottsága folkerte mindazon háztulajdonosokat, kiknek háza a muzeum-kert előrzésére néz, hogy az ünnepélyre házakat díszítsék fel.

Halálozások. Oskay Alajos, felvidéki birtokos, ki a régibb időkben és a szabadságharcban jelentékeny szerepet vitt, 73 éves korában, nyitrai verbó birtokán.

Heti naptár, május hó. Napszámok, naptári adatok, ünnepnapok.

Heti naptár, május hó. Napszámok, naptári adatok, ünnepnapok.

Heti naptár, május hó. Napszámok, naptári adatok, ünnepnapok.

Heti naptár, május hó. Napszámok, naptári adatok, ünnepnapok.

Heti naptár, május hó. Napszámok, naptári adatok, ünnepnapok.

Heti naptár, május hó. Napszámok, naptári adatok, ünnepnapok.

Heti naptár, május hó. Napszámok, naptári adatok, ünnepnapok.

lem a lesgzigorubb inkognitóban utazott, a polgármester és több hatósági személyi megjelent üdvözlésre. A fejedelmi pár Zágrábon keresztül utazott Orsova felé, hol b. Földváry Lajos kerületi csendőrpáncsnok tartott felügyeletet, mert az a hír terjedt el, hogy bolgár szökevények rosszban török a fejöket.

A nagy-szalontai cszoka-torony. A nagy-szalontai híres cszoka toronyt az 'Arany-bizottság' nevében dr. Balogh Elek megvette S. Balogh örökösöitől tizenöt ezer forintért.

A triesti általános biztosító társaság (Assicurazione Generali) f. é. május hó 6-án tartott 61 ki közgyűlésén terjesztettek be az 1892. évi mérleget. A társasámadasi jelentésből látjuk, hogy a társaság életbiztosítási díjtartaléka 2,817,742 forint 02 krajczárral szaporított, minöfögya 1892. évi december hó 31-én 34,062,383 forint 61 krajczárra emelkedett.

Magyarország általános életbiztosító társaság (Magyarországi Általános Életbiztosító Társaság) f. é. május hó 6-án tartott közgyűlést, melyen az 1892. évi mérleget terjesztették be. A társaság általános életbiztosítására 1892. évi december hó 31-én 34,062,383 forint 61 krajczárra emelkedett.

Budapest emelkedése. A sugarat és körutat által az utolsó husz év alatt egészen átalakult Budapest ismét nevezetes építkezések előtt áll.

Magyarország általános életbiztosító társaság (Magyarországi Általános Életbiztosító Társaság) f. é. május hó 6-án tartott közgyűlést.

Budapest emelkedése. A sugarat és körutat által az utolsó husz év alatt egészen átalakult Budapest ismét nevezetes építkezések előtt áll.

Magyarország általános életbiztosító társaság (Magyarországi Általános Életbiztosító Társaság) f. é. május hó 6-án tartott közgyűlést.

Budapest emelkedése. A sugarat és körutat által az utolsó husz év alatt egészen átalakult Budapest ismét nevezetes építkezések előtt áll.

Magyarország általános életbiztosító társaság (Magyarországi Általános Életbiztosító Társaság) f. é. május hó 6-án tartott közgyűlést.

Budapest emelkedése. A sugarat és körutat által az utolsó husz év alatt egészen átalakult Budapest ismét nevezetes építkezések előtt áll.

Magyarország általános életbiztosító társaság (Magyarországi Általános Életbiztosító Társaság) f. é. május hó 6-án tartott közgyűlést.

ten, a lipótmézei tébolyházban. — LÖFFLER Mór, birtokos, Csanádmegye törvényhatósági bizottsági tagja, 46 éves, Orosháza. — Szabo Lajos, rászveki aljárásbíró, Velencezen, hol üdülést keresett.

Özv. berzeviczei és lakaslonniczi Berzeviczy IANARNÉ, szül. Fáy Konstantina, 58 éves, Szendrő-Ládon. — Özv. CSORBA KAROLYNA, szül. Gyurkovits Mária, 78 éves, Kassán. — NOVÁK GYULÁNÉ, szül. Vuja Blanka, Vuja Péter képviselő leánya, Bozovicson. — Özv. STAHL ISTVÁNNÉ, szül. Albrecht Katalin, 84-ik évében, Budapestben.

Szerkesztői mondanivalók.

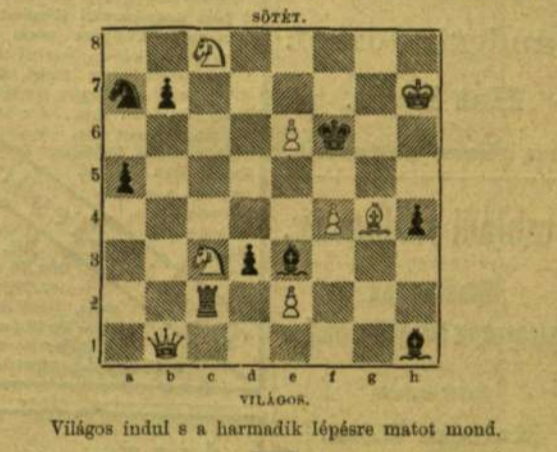
Március 17-én. Közölni fogjuk. A másik kettő is figyelemre méltó, csak az a baj, hogy szerző nagyon küzd a költői formával s verselése darabos. Különösen kár, hogy az 'Egy fiatal leányunk' című nines jobban megírva, ebben a gondolat igazán szép, de a verset a gyöngye kilogozás tönkre teszi. Gyöngye kivált az első strófa.

Pán. (Jakobson után.) Mielőtt véleményt mondanánk, szeretnők az eredeti elolvanni. Máfórítás fölött a nélkül bajos ítélni.

SAKKJÁTEK.

1773. számú feladvány. Dr. Gold Samu-tól. (New-Yorkban).

Erkel Ferencnek ajánlv. — (Budapesti sakk-szemle.) sörz.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1766. számú feladvány megfejtése. Laco G.-től.

Magfejtés. Világos. a. Sötét. 1. V41-e2 Kd5-e6; a) 1. Vd7-b6; b) 2. Vd2-h2 Kc5-f6; 2. Vd2-h2 t. sz. 3. Vh2-h8 mat.

Világos. b. Sötét. 1. Ba5-d5 Ba4-d5 2. Ba5-d5 Ba4-d5 3. Hc3-e4 mat.

Helyesen fejtek meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Ung-Turnócson: Németh Péter. — Kecskemén: Balogh Dienes. — Nagyváradon: Kovács L. — Pécsi sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A 'Vasárnapi Ujság' 18-ik számában közölt képtalány megfejtése: Tetetőbe, sírba vágyom.

Table with columns: Nap, Katolikus es protestáns, Görög-örök, Izraelita, containing names and dates for the week of May 14th.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyszem-tér 6. szám.)

Henneberg G. (cs. kir. udv. székfoglaló) selyemgyára Zürichben, privát megrendelőknek közvetlenül szállít: fekete, fehér és szines selyemzöveteket, méterenként 45 ktról 11 ft 65 ktrig, postabér- és vámmentesen, sima, csilkos, kokkózázó és mintázottakat, damasztot stb. (mintegy 240 különböző minőség és 2000 különböző szín s árnyalatban). Minták postafordulóval küldetnek. Svajczban ezimzett levelek 10 kros és levelezőlaponka 5 kros bélyeg ragasztandó. (1)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható:

TANULMÁNYOK.

A magyar ifjúság és a művelt közönség számára.

Irtta Szitnyai Elek.

Ara füzve 1 frt o. é.

Kisfaludi Kisfaludy Károly minden munkái.

Hetedik bővített kiadás. A költő aczélmetszeti arczképevel.

Sajtó alá rendezte Bánóczi József.

Hat kötet. Ara füzve 8 forint.

A családi boldogság. Mindennemű asszonyok és leányok számára

Szerkesztette Kalocsa Róza. Ara füzve 80 kr. — kemény-kötésben 1 frt.

Aranycsillár. Nélkülözhetlen tanácsadó minden család és háztartás számára

Szerkesztette Beniczky Irma. Ara füzve 80 kr., köve 1 forint.

Legjobb és Leghíresebb Pipere Holgyor

La VELOUTINE

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Korunk fő nyavalyája az idegesség és vértelenség.

VASAS CHINABOR

1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt. Ezen bor a saját magam által termelt mènesi Sherryvel van készítve és minden hasonlóval készítmények között a legtöbb chinaalját és vasat tartalmazza.

Rozsnyay Mátyás gyógyszer-művegy- Aradon. Ugyanott kapható: Serall-arcskenőcs szepő ellen. 1 tégely 70 kr. postán franco küldve 1 forint 5 kr. Pepsinbor rossz emésztés ellen. 1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt.

Trencsén-Tepliczi kénis fürdő. A felső magyarországi Kárpátok gyönyörű, Tepla Trencsén-Teplics vasuti állomástól 20 percznyi távolságban, Ausztria-Magyarország legerősebb kénis fürdői, 28 egész 310 R. természetes meleg forrásokkal.

Kwizda-féle kőszvényfolyadék. Évek óta kipróbált fájdalom- csillapító hatású, kőszvény, csúsz és ideggyökér állományok ellen.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható:

A VIRÁGKERTÉSZET KÉZIKÖNYVE.

SZERKESZTETTE MORVAY KÁROLY.

208 ábrával.

Ara füzve 1 frt 60 kr., kemény kötésben 2 frt.

RÁTH MÓR

mint Arany János összes műveinek egyetlen és kizárólagosan jogosított kiadója, szívesen szolgál bérmentve halhatatlan költőnk műveinek különféle fényszerű kiadásait tartalmazó kimerítő könyvjegyzékével.

Kevesen tudják, hogy a nagy díszkiadás mellett létezik oly emlékkiadás is, mely nem csak nálunk páratlan, hanem a világirodalomban is ritkítja párját. Ezen kis 4° alakban a legfinomabb dupla velin papíron csak néhány példányban az udvar, a család és a nyilvános nagy központi könyvtárak számára nyomtatott 12 kötetes kiadás a szobor-leleplezési ünnepély alkalmából

igen előnyös feltételek alatt szereshető meg. A néhány még rendelkezésre álló példány elfogytával, ezen kiadás nem fog újra nyomtatni, és rövid idő múlva 2-3-szoros áron sem lesz többé kapható.

Klász György Fényképezési műintézet. ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1893. KÖZREMŰKÖDŐI ÉREM JELŰ TAJÉKOZTATÓ

ASSICURAZIONI GENERALI 1892. ÉVI MÉRLEGE.

BEVÉTEL.

Nyeresség- és veszteség-számla az A) mérleghez (1892).

KIADÁS.

Table with columns: A tétel neve, Bevételek (Ullet, Vagyon, Összes), A tétel neve, Kiadások (Ullet, Vagyon, Összes). Rows include: 1. Díjtartalék a múlt évről, 2. Tartalék oly károkról, melyek 1891. dec. 31-én még függőben voltak, 3. Díjak a törvényes levonással, 4. Kötvényilletékek, 5. Többlethelyesek jövedelme, 6. Nyeresség különféle értékesítések folytán.

Nyeresség- és veszteség-számla a B) mérleghez. Életbiztosítási osztály (1892).

Table with columns: I. Multi évi díjtartalék, II. Tartalék 1891. dec. 31-én függőben levő károkról, III. Díjbevételek, IV. Kötvényilletékek, V. Díjtartalék átadott viszonbiztosításokra, VI. Elhelyezett tőkék jövedelme, VII. Nyomtatvány-nyerés különféle értékesítések folytán, I. Viszonbiztosítási díjak, II. Készenléti díjak, III. Kötvény-viszvasárlások, IV. Díj-és költségek, V. Orvosi tisztelgatók, VI. Jutalékok, VII. Kamatok a nyereséggel biztos. javára, VIII. Letételt követelésekre.

VAGYON. Az ASSICURAZIONI GENERALI vagyonállása 1892. december 31-én. TEHER.

Table with columns: A tétel neve, A, B, Összesen, A tétel neve, A, B, Összesen. Rows include: 1. Alapitka, 2. Törvényes nyereségtartalék, 3. Tartalék az értékpapírok árfolyam-ingadozásának fedezésére, 4. Tartalék a társaság földbirtokaitól, 5. Tartalék a társaság földbirtokaitól, 6. Tartalék a társaság földbirtokaitól, 7. Tartalék a társaság földbirtokaitól, 8. Tartalék a társaság földbirtokaitól, 9. Tartalék a társaság földbirtokaitól, 10. Tartalék a társaság földbirtokaitól.

A cs. kir. szab. Assicurazioni Generali központi igazgatósága Triestben: Besso M., Dr. Camillo Bozza, Báro Bruck Ottó, Dr. Calabi R., Báro Morpurgo József, Segré V. A vezérigazgató: Besso József.

Magyarországi vezérigazgató Budapest, Dorottya-utca 10. szám az intézet saját házában.

Legjobb védőszer járványos betegségek ellen!

Regedei SAVANYU VIZ. Olcsó árak. Leírások ingyen. Igazgatóság: Bad Radein, Styria. Főraktár Budapest, V., Lipót-körút 21-a.

FÜRDŐ ÉS GYÓGYINTÉZET CSÁSZÁRFÜRDŐ ROSENHEIMBAN.

A münchen-salzburgi vonalon. — Magassága 446 méter a tenger színe fölött. — Az első legnagyobb és legkényelmesebben berendezett KNEIPP-féle intézet, az orvosi tudományok minden gyógyszerközzel felszerelve. — Ajánlatos ideg-, mellbajknál, vérszegénység, elhízás, csúsz-, szaggatás és női bajknál. — Ásvány-, moor-, iszap-, homok- és napfürdők. — Rendelő-orvos: Dr. Bernhuber F., ez előtt 2 évig Wörishöfenben volt fürdő-orvos. Prospektus ingyen és bérmentve.

BUDAPESTI CZÉGEK.

Fényképezési készülékeket
működvelők számára, legújabb uti távosóveket kitűnő szemüvegeket és orrcsipeteket, megvizsgált mári-mal-láshámókat, Anzeróit (lég-szlymérőket) szabadalmazott rajz-eszközöket ajánl
CALDERONI és Társa Budapest.

Fájós lábakra
ajánlom készítményeimet
GERŐ ADOLF
cipészemester
V., Fűrdő-utca 2. sz.
Diana-fürdő-épület.

Neuschlosz Ödön és Marcel
parket-gyára. Budapest, V., Felső-rakpart 10.
Ajánlja kitűnő minőségű puha- és keményfa padozatait.
Számos kitüntetés. Nagy készlet.
Mintalapok, árjegyzékek ingyen és bérmentve.

SCHOTTOLA ERNŐ
Budapest (Foncière-palota).
Peronospora fecskendők,
ruggyanta tömlők, kerti fecskendők,
és kutak raktára.

KÖZPONTI
VÁLTÓ-ÜZLET RÉSZV.-TÁRSASÁG
IV., Bécsi-utca 4. szám,
legelőnyösebben vesz és elad mindennemű érték-papírokat és pénznemeket.

A MAGYAR ASPHALT RÉSZV.-TÁRSASÁG
Andrássy-út 30.
Elvállal nedves lakások szárazzátételi és minden néven nevezendő asfalt-burkolási munkákat.

KERTÉSZ TÓDOR
bél- és külföldi műiparúrok raktára.
BUDAPEST
Dorottya-utca 1. sz.
Kívánatra új nagy képes ár-jegyzéket bérmentve küld.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT
BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, aczél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti czélokra vizvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipet, készülékeket a belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, órlöhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési czikkeket. — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alagcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, czölöpverő gépeket, anyagszállító kocscikat. — Álló vagy fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és minden-

5174 nemű zúzógépek. 132. sz.
Hirdetéseik felvételnek a kiadó-hivatalban, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám alatt.

WEINWURM ANTAL
fenyképez első magyarországi chemigraphal műintézte Budapest, IV., Károly-utca 3,
készít mindennemű czinközésű dícsot antotyria, phototypia, chemigraphia és chromotypia után. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolitografiai éton a legújtaban sok-sok-sorosítottatnak. Külön berendezés házonkívül való fényképfelvételekre.

Legmagasabb **PÉNZ-KÖLCSÖNÖK** SORSJEGYEKRE és egyéb **ÉRTÉKPAPÍROKRA** olosbiban mint bárhol kaphatók
KORNOS GYULA ÉS TÁRSA
bank- és váltó-üzletében, **BUDAPEST,**
V. Dorottya-utca 5. szám.

Legújabb **léghuzam-mentes és szagtalan árnyékszék-betétek**
fényezett ülésel s zománcozott öntött vas-csészével, minden régi ülésre alkalmasak. Ár 10 frt. Utánvét mellett szállítja
Wolf Soma
vasbutor-gyári raktára. **BUDAPEST,**
Dorottya-utca 2/v.

Dr. Lengiel Fr.-féle nyirfabalzsam.
Kir. szab. Svédhona. 4867
Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyirfából kifolyik, ha annak törését megtartjuk, emberemlékezet óta mint a legkiválóbb szerepjó szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a fel-találó utasításai szerint, balzsammá alakítatik át, csak akkor nyer egyedülvaló csodálatos hatást. Ha este megkenjük vele az arcot vagy más bőrrészeket, akkor másnap egész nem észrevehetően pikkelyek válnak le a bőrről, a mely ezáltal fehérré és gyöngéddé válik. Ezen balzsam kisimítja az arcon a ráncokat és himlőhelyeket, írja arczsámit, a bőrtnek fehérséget, gyöngédséget és ártóanyagot, a leg-rövidebb idő alatt eltávolítja a seplőt, májfoltot, anyajegyeket, orvosságát, bőrtáit a bőr minden más egyéb tisztálaltatásáig. Ár egy korsónak, használati utasítással együtt, 1 frt 50 kr.
Dr. Lengiel orvosi BENZOE-SZAPPANA
a legalkalmasabb bőrpólo szappan, mely a bőrt gyöngéddé s finomá teszi a hivata van a nyirbalzsam hatását előmozdítani. Ár 60 kr. Kapható minden jobb gyógyszerárban.
Főraktár: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerár, Budapest, király-utca 12. — Aradon: Ring S. gyógyszerésznél.

MATTONI-FÉLE ERZSÉBET SÖSFÜRDŐ BUDAPEST-KELENFÖLD

Idény május 1-től szept. végéig.
Keserű források. Ivó és fürdőgyógymód.
A gyógyhely fürdői, esetleg ivóforrása kitűnő eredménnyel alkalmazhatók: 1. Bárminő okok folytán keletkezett lobos izadmányoknál; 2. Női bajoknál, különösen metritis chroniciánál; méh-körüli és hasbirtalob után visszamaradt izadmányoknál; a méhnek helyzetváltozások, nem-különbö daganatok által előidéztet izgatótsági tüneteinél; hurutos állapotok és tisztulási zavaro-knál stb. 3. Az alhasi szervek bántalmainál; máj-bajok, szokványos székrekedés, stb. 4. Zeirkórnál. 5. Kőszóvnél, stb.

PÜRDOORVOS: DR. BRUCK JAKAB,
az orsz. közegészségi tanács r. k. tagja.
Egészséges fekvés, fél órányira a fővárostól, kényelmes lakások, jó vendéglő, zene, kád- és márványfürdők, különféle zuhanykészülékekkel. — Rendes társasági-közlökedés.
A kocsi állomási helye: **Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület előtt.**
A gyógyhelyre vonatkozó bővebb felvilágosítás-sal szivesen szolgál
Mattoni és Wille
Budapest.

50 év óta sikerrel használtatik!
Szeplőket és májfoltokat, valamint az összes börtisztálaltságokat biztosan eltávolítja az
Eszéki Spitzer Kenőcs
és az **eszéki Salvator szappan**
Valódi minőségben csak a **VÉDJEGY.** 5214

DIENES J. C.-féle
gyógyszertárban
Eszéken, felsőváros.
1 tégely Spitzer kenőcs 35 kr.
1 üveg „ mosdóvíz 40 kr.
1 darab Salvator szappan 50 kr.
1 doboz Lyoni rizspor 3 színben 50 kr. és 1 frt.
Figyelmeztetés. Csak akkor valódi, ha fenti törvényileg beiktatott védjeggyel el van látva és kértik a t. cz. közönség csakis Dienes-féle eszéki kenőt és szappant kéni és elfogadni.
Főraktár Budapestben:
TÖRÖK JÓZSEF úrnál
Király-utca 12.

21. SZÁM. 1893. BUDAPEST, MÁJUS 21. 40. ÉVFOLYAM.
Előfizetést feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 12 frt POLITIFAI UJDONSÁGOK együtt félre - 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félre - 4 • Csupán a POLITIFAI UJDONSÁGOK egész évre 5.- félre - 2.50 Külföldi előfizetésekhöz a postallag meghatározott vitéldij is csatolandó.

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYÉRE.

Jobb oldalról néve.

Bal oldalról néve.

A BUDAVÁRI HONVÉD-SZOBOR. — ZALA GYÖRGY SZOBORNÖVE.